

श्रद्धाया किफत्तः स्वर्गाँ

चवमि — लक्ष्मीचन्द्र बज्जाचार्य

श्रद्धाया मिफ्वः स्वाँ

त्वमि
लक्ष्मीचन्द्र बज्राचार्य
Dhamma.Digital

पिकाक

चन्द्रायन परिवार

इताछँ त्वाः, वडा नं. १७

ख्वप (भक्तपुर मिनिबस पार्क)

यांभायल्याः ६१००५०

त्वमि :
लक्ष्मीचन्द्र बज्राचार्य

पिकाक :
चन्द्रायन परिवार

इताछ त्वा: वडा नं. १७
ख्वप (मक्तपुर मिनिबस पार्क)
यामायल्या ६१००५०

न्हापां खुसिइ - ५०० (न्यास:) गू

ब्याक्क अधिकार - च्वमि थःके

बुद्ध सम्बत् - २५४१
नेपाल सम्बत् - १९९८
बिक्रम सम्बत् - २०५४
इस्वी सम्बत् - १९९८

थाकू
अजिमा पिन्टर्स
खोमा, ख्वप - १५
यामायल्या: ६१०९२५

आख:थासा
पलिखेल कम्प्यूटर सर्मिसेज
गोमरी, ख्वप - ७
यामायल्या ६११३४३

त्वादेवाय त्वंगु चिकं हे मफुनि
निर्दयी फसं मतः स्याना तकल ।
किचःलय छंगु त्वने हे मगानि
पापीम्ह कालं छन्त लुया यंकल ।

स्व. शेक्तराज बज्राचार्य

बुद्धिं

१९९४ असार १६ गते

मद्गुं चिं

२०५३ पीष ९ गते

थथे जिं ताया

“श्रद्धाया भिष्वः स्वां” लक्ष्मीचन्द्र उपासकया न्हापांगु साहित्यिक बुद्धपूजा खः । दिवंगत पूज्य विवेकानन्द भन्तेयागु उपदेशं लक्ष्मीचन्द्र बज्जाचार्यया दृष्टि व धारणा बुद्ध व बुद्धधर्मप्रति शुद्ध व दृढ जुया वन । थुकिया लिच्चः कथं बुद्ध व बुद्धधर्मवारे थम्हं नं चिन्तन मनन यानाव यंकल । थौ बुद्ध, बुद्ध-धर्म, बुद्धधर्म व दर्शनया विकास क्रम, विशाखा उपासिकाया विषय थःगु विचाः नेपालभाषा माध्यमं साहित्यं व्यक्त याये फत ।

थुगु सफुतिं बुद्धयात विभिन्न रुपं म्हसीकेत ग्वाहालि याइ । दुःखया कारण खंकेत तिवः बी । बुद्धधर्म व बौद्ध दर्शनया विकासक्रम वाः चायेकेत छुं जः बी । नेपालय हानं थेरवाद बुद्ध शासन गथे स्थापित जुल धयागु खं ध्वाथुइका बी । लिसें विशाखा उपासिकाया आदर्श कायेत प्रेरणा नं बी । सफूया भाषा अःपुथे तप्यं । थथे जि ताया ।

श्रीकीर्ति विहार
कीर्तिपुर, नेपाल ।
६. १० २०५४

मिक्षु सुदर्शन

साधुवाद

श्री लक्ष्मीचन्द्र ब्रज्जाचार्यजु नं बुद्ध-धर्मं गुकथं दयावल, उकिया प्रचार
प्रसार गुकथ जुया विश्वय न्यकभनं न्यना वन धयागु खं नं थुगु सफुतिइ
समावेश याना बिज्याःगु दु । नापं बुद्ध जीवनी, बुद्ध-धर्मं व बौद्ध धर्मया
इतिहास, दर्शन आदिया खं समेत उल्लेख याना बिज्याःगु दु । ध्व सफू श्री
लक्ष्मीचन्द्र जुनं आपालं मिहेतत याना च्वया बिज्यागुलिं यक्को साधुवाद
देखायाच्वना । थथे हे हानं हानं मेमेगु सफू नं पिदने फयेमाः ।

वसपोलं थुगु सफू थः वौ शेक्तराज ब्रज्जाचार्यजु परलोक जुया बिज्याःगु
कारणं थःबौयात निर्वाण कामना याना स्वयं सफू च्वया पिकाक समेत जुया
धर्मदानया नितीं पिकया बिज्याःगु खः । थुगु सफूयात सकल च्वमिपिन्म थाकु
मचासें बालाक अध्ययन याना बुद्ध-धर्मया महत्त्व थुइका थःगु जीवन साधक
याना बिज्याइ, दिइ धयागु मनंतुना ।

बुद्धया शिक्षा लुमंका म्वानाच्वंगु अवस्थाय् काय्, म्प्याय्, भौपं व
सकल जहान परिवारपिसं सेवा तहल याना बिज्यात । आः परलोक जुया
विज्याय् धुंकूसा नं वसपोलया उपकार गुणयात लुमंका सफू च्वया पिकाक
समेत जुया बिज्याःगुलिं च्वमि व वसपोलया सपरिवारपितं आपालं साधुवाद
बियाच्वना । परलोक जुया बिज्याःभू शेक्तराज ब्रज्जाचार्यजुयात थुगु पुण्यं ननानं
निवाणं सम्पति प्राप्त याय् फुम्ह जुइमाः धका आशिका याना ।

बौद्ध समकृत विहार
कुथुबहि, इनाछे, ख्वप
११ १० २०५४

मिक्षु धम्मशोभन
(एम. ए. दर्शनशास्त्र)

थःगु धायू

“नमो तस्स सम्मा मम्बुद्धस्स” अथवा वसपोल सम्यक मम्बुद्धयात नमस्कार ! थये धायबलय जितः छगू गौरवया अनुभूति जू । छायधाःसा वसपोल छम्ह ऐतिहासिक महापुरुषया कथं विश्वया मनूतय्मं हनावयाच्चम्ह व्यक्ति खः । खुदंतक्क दुष्कर तपस्या याना वसपोलं खंका विज्याःगु ज्ञान तस्सकं हे लोकप्रिय जुल । उकिं थी थी कथं दयावयाच्चंगु दर्शन मम्प्रदान व धर्मत कमजोर जुयाच्चन । बुद्ध चाहिका बिज्याःगु धर्मचक्र वसपोलया महापरिनिर्वाणं लिपा विश्वय् भं भं न्यनावन । विश्वया-सकल मनूतय्मं बुद्धमंयात ध्वीका शान्ति काय् फय्माः धैगु विचाः याना सम्राट अशोक थाय् थामय् बुद्धधर्म प्रचार याके छवया बिज्यात । थुकिया हे लिच्चः कथं बुद्धधर्म भारत पिने दक्षिणया थीथी देशं (संका, बर्मा, थाइलैण्ड) प्रचार जुजुं ग्रीस, मिश्र इत्यादि देश तक्क ध्यन । अथे हे उत्तरया थीथी देशं (चीन, तिब्बत, मंगोलिया) प्रचार जुजुं कोरिया, जापान इत्यादि देशय् बुद्धधर्म प्रचार जुल । तर इलं काःकथं बुद्धधर्मया थीथी लंपत विकास जूगुलिं उत्तर प्रचार जूगु बुद्धधर्म महायान दर्शनया रूपय् न्ययानावंगु जुल ।

युरोपय् क्रिश्चियन धर्मया बाइबल ग्रन्थय् तक्कं बुद्ध दर्शन प्रभावित यान । अथे हे चीनय् कन्फ्यूशियस धर्मय् प्रभाव लान । अलय् जापानय् अनया पुलांगु धर्म स्वयानं बुद्धधर्म यक्को लोकप्रिय जुल । बुद्धधर्मया हे प्रभावं जापानय् राष्ट्रिय भावना दुर्यंक न्यनावन धका नं धाइ । थुजागु धर्मया संस्थापक शाक्यमुनि गौतम बुद्धयात भिच्छंगूगु शताब्दीपाखे हिन्दूधर्मया विद्वानतय्मं दश अवतारय् दुध्याकूगु खं अजू चायःमाःगु मदु ।

थुजागु गंभीरगु, लोकप्रियगु बुद्धधर्मया विषयया च्वसुत मुना सफू पिकाय् दूगु तःधंगु गौरवया खं खः । थुकिया नापनापं थुगु पुण्यकार्यं जितः अलय् ब्वमिपिन्त नं निर्वाणया हेतु ज्वीमाः धका आशिका यानाच्चना ।

ध्व सफू ब्वना ब्वमिपिन्त बुद्धधर्मया व थुकिया दर्शन रुपी समुद्रय् लालाकाये सयेकेगु ज्याय् गुहालि दै धैगु जिं विश्वास यानाच्चना । ध्व सफू ब्वना बुद्धधर्म सम्बन्धी अज्ज दुर्यंक अध्ययन याय्गु व अभ्यास याय्गु छम्हसिया

जक इच्छा जुलधाःसां ध्व जिगु नितिं सन्तुष्टिया खं जक मखुसें प्रेरणाया श्रोत
 एका नं भालपे । वर्मार्पांसं द्रुगु, मगाःगु खंत जितः क्यना बिल धाःसा तःधंगु
 उपकार गुण भालपा जिं लसकुस याय ।

ध्व सफूया बिषयसं छुं मू वंगु खं पूज्यवर भिक्षु सदुशनं महास्थविरजु
 नं प्रकाश याना विज्याय हे धुंक्गु दु । वसपोलं उलजक मखु-पूफ समेतं स्वया
 द्रुगु खं ग्व. व मिलेमजगु खं मिलेयाना बिज्यात । उकिं जिं स्वयानं अप्वः दुःख
 वसपोलं याना बिज्यात धाःसा पाइमखु । वसपोलया ध्व उपकार गुण गुब्ले हे
 त्वमके फेमखु । वधे हे पूज्यवर भिक्षु धम्मशोभन महास्थविरजुं ध्व सफूया
 महत्व क्यना जितः प्रेरणा बिया बिज्यात । वसपोलया प्रति नं जिं यक्को यक्को
 कृतज्ञ जुयाच्चना ।

ध्व सफूया च्वसुत इलय ब्यलय थंगु पत्रिकाय पिकया च्वयगु ज्याय
 घ्वानु घ्वाना दीम्ह नेपाली भाषां पिदनाच्चंगु “साप्ताहिक मुक्ति” पत्रिकाया
 सम्पादक तथा प्रकाशक श्रद्धेय भाजु दामोदर दास श्रेष्ठजु प्रति न यक्को
 आभारि जुयाच्चना । अथे हे अध्ययन यानाथे कलम नं न्याकेमाः धका मदिक्क
 च्वत्तु च्वयका नापं पिथनागु च्वसुतयगु व्याकरणया भाला कुबिया दीम्ह कवि
 तथा पत्रकार श्रद्धेय भाजु भगतदास श्रेष्ठजु प्रति नं आभारि मजूसे मगाः ।

अलय इलय ब्यलय पिहां वःगु च्वसुतयत्त सफूया रुपय माःहना
 तयफूसा जक थःगु परिश्रम लिपा ध्यंकयात ज्या ख्यले दै धका सफूया रुपय
 माः हनेत ल्वःगु भिषवः स्वां ल्यया गुहालि याना बिज्याःम्ह ख्वपःया युवा बौद्ध
 च्वमि पासो भाजु रत्नसुन्दर शाक्यजु यात नं सुभाय देमच्छासें च्वनेमफ् ।

वधे हे सफूया देवः दयका दीम्ह श्रद्धेय भाजु मिलनराज सुवेदीयात नं
 यक्को यक्को सुभाय दु । अले आयबू मचासें कम्प्यूटर प्रिन्ट याना हयगु निसे
 छापय यायगु तक्क जिम्मा कया दीम्ह श्रद्धेय भाजु कृष्ण प्रधानाङ्गया नापनापं
 सफू हिमिचा दयका पिथना व्युगुलिं अजिमा प्रिन्टसंया प्रति नं जि आभारि
 जुया च्वना । थुंकिया नाप नापं खने दयकं वा खने मदयकं गुहालि बिया ध्व
 ज्याय प्रेरणा बिया बिज्याःपिं, बियादीपिं सकसितं सुभाय !

ध्व सफू पूज्य अबुजु स्व. शेक्तराज बज्जाचार्यजुया लुमन्ति वसपोलया
 पुण्यस्मृतिस् पिथना च्वनागु खः । स्व. लालबज्ज बज्जाचार्य व पञ्चमाया
 बज्जाचार्यया सुपुत्र जया त्रि.सं. १९९४ असार १३ गते बम्ह वसपोल क्यान्सर

त्वचं कया ई मत्यव हे बि.सं. २०५३ पौष ९ गते परलोक जुया बिज्यात ।
 वसपोल जातं जक बौद्ध जुया मखु श्रद्धा नं बुद्धधर्मय् छयों व्वच्छूम्ह छम्ह
 उपासक खः । छाय्धाःसा वसपोलं थः अबुजु (जिमि वाज्या)या पुण्यस्मृतिस न
 थः किजापिं दिव्यराज बज्जाचार्य व विक्रमराज बज्जाचार्यपिं जाना पुज्यवर भिक्षु
 अश्वघोष महास्थविरजुं च्वया बिज्याःगु च्वसुत थथे हे माःहना पासा रत्नसुन्दर
 शाक्यजुं सम्पादन याना बिज्याःगु “मनू म्हसीकेगु गय् ?” धैगु सफू पिकया
 बिज्यागु दु । उकिं जिमिसं नं वसपोलया उपकार गुणत लुमंका वसपोलया हे
 लय् पलाः छिना च्वनागु खः ।

धुकथं थः अबुजुया उपकार गुणत लुमंका थ्व सफू पिथना वसपोलया
 हे पुण्यस्मृतिस धर्मदानया ज्या याय् दूगुलिं जि अलय् मां लक्ष्मीशोभा बज्जाचार्य,
 किजापिं शिद्धिचन्द्र बज्जाचार्य व देवचन्द्र बज्जाचार्यया नापनापं परिवारया सकल
 दुजःपिं हर्षित जुयाच्वना । थुगु पुण्य कार्य यायां छगू बुद्ध वचन नं लुमंका
 च्वना । व थथे खः -

“यो चे वस्ससतं जीवे-कुसीतो हीनवीरियो ।

एका 'हं जीवितं सेयो - बिरियमा' रभतो दलहं ।”

अर्थात् - आलसी, उत्साह हीनम्ह जुया सलंस दं तक्क जीवित जुया
 च्वनेगु सिबें, दृढ उद्योगी जुयाः छन्हु जक जीवित जुया च्वनेगु श्रेष्ठ ।

Dhamma.Digital धम्मपद - ११२)

सुभाय् ।

ने.सं. १११८ सिल्लाथ्व अष्टमी
 (२०५४ - १० - २२)

चन्द्रायतन परिवार

इताछें त्वाः, वडा नं. - १७

ख्वप (भक्तपुर मितिबस पार्क)

लक्ष्मीचन्द्र बज्जाचार्य

धलः ढौ

क्र.सं.	बिषय	पृष्ठ
क	धथे जिं ताया	क
ख	साधुवाद	ख
ग	धःगु धापू	ग
१	बुद्धपिं म्ठसीके	१
२	बुद्ध लुमंका	५
३	बुद्ध व अटिसा	२१
४	बुद्ध धर्मया थी थी लँ	१५
५	तृष्णा ठे दुःखया मू ठा खः	२३
६	महामानव बुद्धया व्यक्तित्व	२७
७	बुद्धया धार्मिक पारदर्शिता	३२
८	मानव समाजया लँ न्हयलुवा बुद्ध	३६
९	बुद्धया इलयया मयजुपिनि आदर्श	४०
१०	नेपालय शुद्ध बुद्ध धर्म	४५

बुद्धपि म्हसीके

बुद्धधर्म धात्थें अध्ययन याय्गु खःसा शाक्यमुनि गौतम बुद्धया
जीवनी जक सीकां मगाः । थुकिया नापनापं वसपोल बुद्ध जुड न्थ्यः
गुलिगुलि प्रयास छु छु कथं याना बिज्यात धैगु नं सीकातय बहः जू ।
थुकिं याना बुद्धधर्मया महत्त्व व गौरव अज्ज आपालं बांलाक थुइ ।

शाक्यमुनि बुद्धं सम्बोधि जान लुइके न्थ्यो नं बुद्धधर्म दया वंगु
धैगु धारणा बौद्ध ग्रन्थय न्थ्यथनातःगु दु । ख धारणा द्वितीय संगायन
जुइधुंका न्ययदं (५० बपं) लिपानिसें दयावःगु खः । थुगु इलय बुद्धधर्मया
लाःगाः अप्पोःयाना तब्या जुया वयाच्वंगु खः । द्वितीय व तृतीय संगायनय
दत्थुइ (ई.पू. ३८३ निमें ई.पू. २४८ या दत्थुइ) बुद्धधर्मया भिंच्याग
निकाय विकास जुइधुंकूगु खः । ख हे सिलसिलाय बोधिजान न्थ्याम्ह
व्यक्ति नं लाना काय्फु हानं न्थ्याब्बे निसें बुद्धत्वया लागि चर्या यायेज्
धैगु धारणा विकास जूगु खः । सिद्धार्थ गौतम बुद्धया न्थ्योनं मनूत बुद्ध
जुइ धुंकूगु खं पालि साहित्य दुथें बोधिसत्त्व चर्यापालन याइपिं यक्व
दत ।

खहे धारणा “त्रिपिटक”य प्रतिविम्बित जूगु जुल । न्हापा थी थी
भिक्षुपिसं स्मृति कोषय नया वयाच्वंगु त्रिपिटकया ग्रन्थय तृतीय संगायन
लिपा अभिधर्म पिटक नं दुध्यात धाइ । अलय श्रीलंकाय न्यामः भिक्षुपिसं
व्वतिकाःगु चतुर्थ संगायन (ई.पू. ७९) जबले ख फुक्कं ग्रन्थतः व्वना
वयेका तःगु तालपत्रय च्वत । ख तालपत्र आःतकं दिन । थुकथं बुद्ध
परिनिर्वाण जुया बिज्यागु प्यसः व प्यदं लिपा फुक्कं “त्रिपिटक” लिपिबद्ध
याःगु जुल । थुकिं लिपा थेरवाद बुद्धधर्मय छु हे न्थ्याः मवःगु
जुयाच्वन । आःतक नं खहे कथं थेरवाद बुद्धधर्म न्थ्याना वयाच्वंगु दु ।

खहे त्रिपिटकया सूत्तपिटकय दुध्यागु खुद्दकनिकायया जातक ग्रन्थ
व बुद्धवंश धैगु ग्रन्थय न्हापा न्हापायापिं बुद्धपिनिगु त्रिषय नं न्थ्यथनातःगु

जुयाच्चन । ध्व ग्रन्थ कथं सिद्धार्थं गौतम बुद्ध जुइ न्त्यो च्याम्ह बुद्धपिनिगु नां उल्लेख जुयाच्चंगु दु । थुपिं मध्ये तन्हंकर, मेघंकर व शरणंकर बुद्ध जुया बिज्याय धुंकूगु जूसां लिपाया बुद्ध दीपंकर बुद्धया इलं निसें थौकन्हे अप्प धैघें वसपोल दीपंकरया बारे न्त्यथनेगु चलन दयावःगु जुयाच्चन । अथे स्रयानं जातक ग्रन्थय् मुक्क बुद्धपिनिगु वर्णन छसिंकथं स्पष्ट उल्लेख जुयाच्चंगु दु । थुकथं दीपंकर बुद्धं लिपां निसेंया बुद्धपिनिगु जक चर्चा छाय् अप्पः जुयावल उकिया नं हुनि दुगु जुयाच्चन ।

बौद्ध ग्रन्थ कथं प्यंगू असंख्य व छगू लाख कल्प दै न्त्यो दीपंकर बुद्ध प्यंगू लाख अर्हत भन्तेपिं नापं रम्मक धैगु नगरय् बिज्यानाच्चंगु खः । उबले सुमेघ धैम्ह ऋषि छम्ह नं अन दुगु जुयाच्चन । उम्ह ऋषि त्याय्म्हबलय् हे वया मां बौ परलोक जूगु जुयाच्चन । तर यक्को सम्पत्ति वया मां बौ नं तोताः थकूगुलिं वयात सम्पत्तिया मगाः मचाः धयागु मज्जूगु जुल । उबलय्या चलन कथं वं ब्राह्मण शिक्षा जक सयकातःगु खः ।

वया मां-बौ मदयवं खजाञ्ची ज्याः याइम्हसिनं वया बाज्या, तापाबाज्या, मां बौ नं तोता थकूगु लुं, वहः व मेमेगु सम्पत्ति थुलि थुलि दु धया ब्यन । अले वं बिचाः यात कि थुलिमछिं सम्पत्ति इमिसं तोता वन तर मरण लिपा जिं ध्वनापं ज्वना वने ? ध्व बिचाः याना थःगु फुक्क सम्पत्ति दान याना गृहत्यागी जुया ऋषि प्रब्रज्या जुयाच्चंगु जुयाच्चन ।

थुबलय् हे रम्मक नगरयात बाँबाँलाक छाय्पाः यानाच्चंगु उम्ह सुमेघ ऋषिं खना अनयापिंके न्यना स्वःबलय् थन दीपंकर बुद्ध बिज्यानाच्चंगु धैगु सिल । अले वं दीपंकर बुद्धदर्शन याय्गु मनं तुना वसपोल बिज्याइगु लैय् दनाच्चन । दीपंकर बुद्ध बिज्याइगु खं न्यना तस्सकं प्रभावित जुल । उबलय् लैय् छथाय् ध्याचः मुना फोहर जुयाच्चंगु खः । श्रद्धा विभोर जुयाव सुमेघ ऋषिं लैय् गोतुला वसपोलयात थःगु म्हं न्यासि बिज्याकूःगु जुयाच्चन । उगु इलय् हे थःम्ह नं फुक्कं प्राणीपिन्त दुःखं मुक्त याय् फुगु बुद्धत्व लाना काय्गु प्रार्थना यागु जुल । वसपोलं उबले हे सुमेघ ऋषि

भविष्यत् बुद्ध जुइगु भविष्यवाणी याना बिज्यागु जुल ।

ध्व चर्चाया नापनापं दीपंकर बुद्धं लिपा जुया बिज्याइपिं बुद्धपिनिगु इलय वसपोलपिनिगु पाखें नं सुमेध ऋषिं उपदेश न्यना बिज्यागु चर्चा जातक अष्टकथाय् जुया वयाच्चंगु जुल ।

दीपंकर बुद्धं लाना कया बिज्याय् धुंकूगु सम्बोधि ज्ञान हे सिद्धाथं गौतमं नं लानाकया बिज्यागु चर्चा यायबलय् अथे हे न्हापा नं दयधुंकूगु सम्बोधि ज्ञान सिद्धार्थं गौतमं लाना काय्त छाय् धाकुल धैगु छगू न्त्यसः वयेफु ।

बुद्ध धर्मया इतिहासय् छगू रोचक पक्ष दु कि बुद्ध धर्म न्यासः दं तक जक पूर्ण विशुद्धं घस्वाना च्वनिगु जुयाच्चन । उकिया छगू दसु खः बुद्ध परिनिर्वाण जुया बिज्यागु न्यासः दं तक जक अर्हत जुइकूगु वातावरण दया च्वनिगु न वयां लिपा अर्हत जुइ फैमखु धैगु बुद्धधर्मया इतिहास न्यनाच्चंगु दु । थुकथं हे अर्हतपिनिगु संख्या म्फो जुया वनाच्चंगु नं जुल । बुद्धधर्म विकास जूगु ध्व धारणायात भारतय् शंगुबंसया शासन इलय् बुद्धधर्मप्रति असहिष्णुता ब्वलंगुलिं याना नं बः ब्यूगु थें जुल । थुकिया हे लिच्चःकथं भविष्यत् हानं “मैत्रय् बुद्ध” बुद्ध जीगु व थुगु जन्मे पुण्य मुंके फुसा उम्ह बुद्धया इलय् मनू जुया जन्म जुइ दई अले वसपोलया उपदेश न्यना निर्वाण लाभ याना काय् फै धैगु धारणा न ब्वलना वयाच्चंगु जुयाच्चन । उकिं दीपंकर बुद्धयां लखंलख दं लिपा सिद्धार्थं गौतमं बुद्धत्व लाना काःगु नं स्वभाविक हे खने दु । हानं स्वयम्भू पुराण धैगु ग्रन्थय् नं थी थी बुद्धपिं नेपालय् बिज्यागु दु धैगु उल्लेख जुयाच्चंगुलिं नं थी थी बुद्धपिनिगु चर्चायात अज्ज बः ब्यूगु दु । ध्व ग्रन्थकथं दीपंकर बुद्ध स्वयम्भू महाचैत्य लुई न्त्योयाम्ह खः । छाय्घःसा वसपोलया लिपा मङ्गल, सुमन, रेवत, सोभित, अनोमदर्शी, धय, नान्द, पदमोत्तर, सुमेध, सुजात, प्रियदर्शी, अर्थदर्शी, धर्मदर्शी, सिद्धार्थ, तिब्ब, पुष्प तथागतपिं बिज्याय् धुंकाः बिपश्वी बुद्ध जुया बिज्यागु जुयाच्चन । वसपोलया इलनिसें थुगु स्वयम्भू पुराण स्वाकातःगु दु ।

थ्व ग्रन्थकथं सत्ययुगय् बन्धुमती नगरं बिज्याम्ह विपश्चिवुद्ध
जामाच्चः बिज्याना पलेस्वां पुसा त्वलाः बिज्याय् धुंका स्वयम्भू धमंघातु
नीस्वंगु जुल धैगु धारणा दु । उकिं लिपा अरुणपुरं बिज्याम्ह शिखिबुद्ध
विपश्चिवुद्ध पिना बिज्यागु रत्नमय पलेस्वाया दत्थु स्वयम्भू ज्योति रूप
धिनाच्चगु इशन याना बिज्यात धैगु न धारणा दयाच्चगु जुल । उकिं
लिपा त्रेतायुगय् अनुपम नगरं बिज्याम्ह विश्वम् बुद्ध फुच्चः बिज्यानाः
स्वयम्भूयात अवलोकन याना बिज्यागु जुयाच्चन । लिपा चीनं बिज्याःम्ह
मन्जुश्री बोधिसत्व पुखूया रूपय् दयाच्चगु स्वनिगःयातयात लःपित छुवया
वसोवास योग्य याना बिज्यात धैगु धारणा नं दु । नाप नापं जुजु
धर्माकरं उबले शासन यात धैगु वर्णन दु । वयां लिपा क्षेमावती नगर
बिज्याःम्ह क्रकुच्छन्द बुद्धं नं स्वयम्भू ज्योति अवलोकन याना बिज्यागु
वर्णन दु । अथे हे द्वापरयुगय् शोभावती नगरं कनकमुनि बुद्ध व बनारस
काश्यप बुद्ध नेपालय् बिज्यागु खं ला नेपाःया इतिहासय् दुध्यागु दु । उकिं
लिपा शाक्यमुनि गौतम बुद्धं नं जुजु जितेदस्तीया शासन इलय् नेपालय्
बिज्यागु चर्चा दु ।

थुकथं थीथी बुद्धपिनिगु वर्णन अध्ययन यायबलय् बुद्धधर्मया लाःगाः
गुलि तब्या धैगु अपुक अनुमान यायफु । वसपांल थीथी बुद्धपिनिगु चर्चा
त्रिपिटकया ग्रन्थनिसें नेपालय् लिपा चलय् जुयावःगु स्वयम्भू पुराणयत्कं
दुध्यागुलिं याना बुद्धपिनिगु सत्यता गुलि व्यापक व दुग्यं धैगु स्पष्ट सी
दु ।

सन्दर्भ सफुत :

- १) जातक (प्रथम खण्ड) - अ. मढव्त आनव्द कोषल्यायन.
- २) बुद्ध र बुद्धपछि - ले. प्रकाश बज्राचार्य

बुद्ध लुमंका

धार्मिक आन्दोलन याना विज्यापि महापुरुषपनिंगु नां लुमकेगु इलय शाक्यमनि गौतम बुद्ध सकल मध्ये न्त्योने अले प्रभावशाली धलखय लाःवः । उकिं वसपोलया जीवनी संक्षिप्तं न्त्यब्वय् न्यना ।

वसपोलया जन्म ई.पू. ५६३ स बैशाख पुन्हिया दिनसं जूगु खः । वसपोल मायादेवी व शुद्धोदन शाक्यया काय खः । शुद्धोदनयात कपिलवस्तुया जुजु धाई । तर गनं गनं शाक्यतयगु गणसंस्थाया नायक धका नं धयातःगु दु ।

वसपोलया जन्म मायादेवी थःछें (देवदह) वनाच्चंगु इलय कपिलवस्तु व देवदहया दत्थुइ हे लुम्बिनीया क्यबय् जूगु खः । वसपोलया जन्म जुइधुंका मायादेवी नाप सकलें कपिलवस्तु हे लिहां वःगु जुल ।

जन्म जुया न्यान्हुकन्हु वसपोलया नां छुइगु ज्या जुल । वसपोलया व्यक्तित्वं प्रभावित जुया अले ज्ञानया व्याक्क अर्थयात थुइका सिद्ध याना क्यने फड धैगु विचारं वसपोलयात "सिद्धार्थ" (सिद्ध + अर्थ) धका नां तःगु जुल ।

जन्म जुया न्त्यन्हुकन्हु हे वसपोलया मां मायादेवी मन्त । अले चमां जूमां अतिकं स्नेहीम्ह प्रजापति गौतमी वसपोलयात माया मतिना विया अलंका विज्यात ।

सिद्धार्थ कपिलवस्तुया थकालिम्ह उत्तराधिकारी खः । अथेमानं उगु इलयया कौण्डञ्ज धैम्ह छम्ह ब्राम्हण वसपोलया लक्षण स्वयधुंकाः सिद्धार्थ छन्हु गृहस्थी त्वता प्रवजित् जुया सर्वज्ञ बुद्ध जुइ धैगु भविष्यवाणी यात । गुकिंयाना शुद्धोदनयात नगलय तस्सकं पीर जुल । उकिं भिंखुर्दया बैसय् हे कोलियया सुन्दरी कन्या भद्राकपिलायनी (यशोधरा) नापं सिद्धार्थयात इहिपाः याना विल ।

लायकूया भोग विलासया समुद्रय् सिद्धार्थयात भुले याकाः तयेगु

शुद्धोदनया बिचाः खः । तर लायकूया सुख-सयलय वसपोल सन्तुष्ट जुइ मफुत । वसपोलयाके लायकू पिनैया संसार स्वयेगु नं इच्छा बुयावल । छन्दक नापं वना थःगु इच्छा पुरेयाना बिज्यात । वसपोलं सिल कि संसार वास्तवय बुद्धा ज्वीमाःगु, रोगी ज्वी माःगु, सी माःगु, अले म्वातलें नं अनेक दुःख भङ्गटय तक्यना च्वनेमाःगु संसार खनिं धैगु वसपोलं दुने निसें चायेका बिज्यात । अले छम्ह शान्तम्ह भिक्षु खना वसपोलं थःगु मनयात शान्त याना बिज्यागु जक मखु थथे हे गृहत्याग याना प्राणीमात्रया हितया नितिं दुःखं मुक्त जुइगु ज्ञान माः वनेगु नं मनं मनं क्वछिना बिज्यात । उबलय हे कपिलवस्तुया शाक्यशभाय शाक्यतयगु घमण्डी स्वभाव व उग्र भावना विपरीत वंगु द्रुपनय सिद्धार्थयात कपिलवस्तु तोतेमाःगु अवस्था वयाच्चंगु नं जुल । थ्व हे हुनिं वसपोलं छन्हु गृहत्याग याना बिज्यात । गृहत्याग याय न्त्यःहे वसपोलयात राहुल धयाम्ह पुत्र लाभ जूगु जुयाच्चन । वैराग्य यक्को खँ वायकावं च्वंगु इलय पुत्र प्राप्तिया खवर वःगुलिं न सायद सिद्धार्थं थः काय्या नां नं “राहुल” धका छूगु ज्वीमाः । तर पुत्रया मतिनायात सिद्धार्थं अपुक हे तोता बिज्यागु जुल । नीर्गदया वैसय (ई.पू. ५३४ सं.) आषाढ पुन्हीखुन्हु चान्हय वसपोलं गृहत्याग याना बिज्यात । थुकियात बौद्ध साहित्यकथं महाभिनिष्क्रमण धाइगु जुयाच्चन ।

गृहत्यागया इलय सारथी जुया वम्ह छन्दकयात लितछवय धुंका वसपोल याकःचां हे ज्ञान मालेगु अभियानय थःत न्त्याकाः बिज्यात । ज्ञान मालेगु भवलय वसपोलं “आलारकालाम” नापं च्वना योग बिद्या सयकाः बिज्यात । हानं उद्दक रामपुत्रनापं च्वना योग समाधि सम्बन्धि ज्ञान नं कयां बिज्यात । तर वसपोलं मालाच्चंगु दुग्यंगु ज्ञान इमिसं बीमफुत ।

ज्ञान मामां सिद्धार्थं बुद्धगयाया उरुवेल धैगु थासय ध्यन । थुगु हे इलय कौण्डिञ्ज, वप्प, भट्टिय, महानाम व अश्वजितपिं नं चाःत्यु ह्युं अन हे ध्यन । सिद्धार्थं थन हे छमा सिमाया क्वय च्वना ध्यानं च्वना बिज्याना

च्वंगु खः । सिद्धार्थ बुद्धत्व प्राप्त याई धैगु आशाया लिधसाय थुपि न्याम्हसिनं सिद्धार्थयागु सेवा यात । तर खुदंतक दुष्कर तपस्या ध्यान यानानं वसपोल थःम्ह तातुनां थें ज्ञान प्राप्त याय मफुत । छयंगु व क्वंय जक जुया गसि जुसेली वसपोल तस्सकं कमजोर जुल । उकि थुकथ ज्ञान लाभ याय् फै धैगु आशा तोता मेगु उपायया निति वसपोल बिचा याना बिज्यात । विलासी जीवन कया नं ज्ञान लाभ याना काय् मफुत अलय कष्टकर जीवनय् नं ज्ञान लाना काय् मफुत । उकिं वसपोलं दथुया लं ज्वना थःगु लक्ष्य पूवकेंगु क्वछिना बिज्यात । अले वसपोलं भतिभतिं याना भोजन याना बिज्यात । गकिंयाना वसपोल स्वस्थ जुया बिज्यात । तर वसपोलयागु सेवा यानाच्चपिं न्याम्ह सेवकपिं धाःसा निराश जुल । उकिं वसपोलयात तोताः इपिं वन । उबलेनिसें वसपोल याकचां हे ज्ञान लाभ याय्गु लक्ष्य ज्वना न्ह्याना बिज्यागु जुल ।

छन्हु सिद्धार्थ सिमाक्वय ध्यानमुद्राय च्वना बिज्यानाच्चंगु दश्य सुजाताया दासीं खना छक्क जुया सिमाया मूलय् बृक्षदेवता साक्षात्कार जुयाच्चन भालपाः थंः मालिकनीयात कवन । सिद्धार्थया तेज खना सुजाता नं बृक्षदेवता हे भाःपाः दासीयात दासत्व मुक्त याना बिल । अले अति शुद्धगु दुरुई दयेकातःगु खीर सुजाता वसपोलयात दान बिल ।

सुजातां ब्यूगु खीर भपाः बिज्याय् थुका अन हे सिमाया मूलय् फ्यतुना बिज्यात । अले अधिष्ठान न याना बिज्यात "बोधिज्ञान लाभ मजुतले थन जिगु क्वें, छयंगु व नसा जक ल्य दयका गनावसां तबिन जि थनं दनेमखु ।" थुकथं ध्यान च्वं च्वं न्हि बिनावलिसं वसपोलयात अपूर्व सुख अनुभव जुयावल । वसपोलं मानव जीवनया मूलगु दर्शन खंक्क बिज्यात । व मूलगु दर्शन खः दुःख सत्य, दुःख समुदय सत्य, दुःख निरोध सत्य व दुःख निरोध पतिपदा आर्य सत्य ।

थुकथं वसपोलं सम्बोधि ज्ञान प्राप्त याना बिज्यात । सम्बोधि ज्ञानं मोह नाश याना बिज्यात । अले वसपोलं धया बिज्यात - "जन्मया दुष्परिणाम जिं थुइका काय् धुन । जिं अनपम निवाणयात प्राप्त याना

काय धृत । जि ज्ञान दर्शन साक्षात्कार याये धृत । जि मुक्त जुल । खहे
जिग् अन्तिम जन्म जुल । आः मेग् जन्म कायम्बाल ।" थुकथ वैशाख
पुन्हखुन्ह् स्वीन्यादया वैशय इ प् ५२८ स वसपोल बुद्धत्व लाभ याना
विज्यात

सम्बोधि ज्ञान लाभ याय थुका थःम्ह खकूग् बोधिज्ञान थुडके फूपि
सु सु दु थका विचाः याना विज्यात उबले आलारकालाम व
उडकरामपुत्र निम्ह मदयेधुकूग् जुयाच्चन । उकि वसपोल बुद्ध जुइ न्हयः
थःत सेवा यानार्वापि न्याम्ह श्रमर्णापि लुमका विज्यात । अले वसपोल
सारनाथय विज्यात, गन इपि च्वनाच्चंगु खः । तर इमिसं बुद्धयान
वास्तामयासं च्वनाच्चंगु जुयाच्चन ।

मुखपहः यानार्वापि इपि न्याम्ह श्रमर्णापिनिग् नुगः बुद्ध सत्तिकक
विज्यानावलिसं यातय मलात । वसपोलयात सत्कार याना आमनय
विज्याकलः अले वसपोल थम्ह खका विज्याग् प्यग् आयसन्थ व मध्यम
नगया अन्तिक गहनग् विपययान थायडुक कना विज्यात थुकथ
न्हापाग्खुत्सि बुद्ध थग् दर्शनप्रकाश याना विज्याग् आषाढ पुन्ह खन्ह
जुग् जुल । अले वसपोलया धम न्हापा थुडकूपि थापि न्याम्हमित पञ्चवगीय
भिभु थका धाडग् जुल । छसिकथ बुद्धधम उबलेया दे, समाज न्यकभन
न्यनावग् जुल ।

बुद्धया शिक्षा साधारण व्यक्तिलिसं जजु, प्रजा, तःमि, चीमि
व्याक्कं प्रभावित जुल । धमया नामय जुयाच्चंगु हिसा, अन्याः शोषण
जाःग् कुरीतित म्हां जुयावन । वसपोलया धमया प्रभाव तःतधग् ल्वापुत
ज्यनावन ।

उग् इलय बुद्ध व वसपोलया धम न्यनावलिसं थी थी मेग्
सम्प्रदायया प्रवतकतयत मच्छिनावल । उकि वसपोलया महितापि न
यक्को दयावःग् जुयाच्चन । थःहे किजा देवदत्त शत्रु जुया पिहावल गुम्ह
अन्तिम इलय बुद्धया दर्शन यायेग् इच्छा पूवके न्हयः हे
मदयावन । विरोधी पथकजनापिस छवयाहम्ह चिचामार्णाविकायात सन्थ

व शान्त व्यक्तित्वया प्रभावं सकसियां न्त्यांने उदांग यानाबिल गुम्हसिन
 प्वाथय त्वाकः तया बुद्धयात थः भात नाःवगु खः । हान अति अभिमानीम्ह
 सच्चक धयाम्ह परिव्राजकयात थःगु प्रजाबल सम्यकधमं रूपी मत च्याका
 क्यना उगु अभिमानयात दमनयाना बिज्यात । वथं हे ग्यानापुम्ह अग्लिमाल
 ज्ञानमारायात न थःगु ऋद्धिबलं शान्त यानाबिज्यात ।

उलिजक मखु वसपोलया न्त्याम्हसित थः नाला सम्बोधन यायग
 व्यवहारं याना अनाथपिण्डिक, पटाचारा, बिशाखा थं जाःपि नमूना
 व्यक्तित्वत बुद्धधर्मं दुत्तूपिं दत । उपाली धयाम्ह नौचा अले सणीत
 धयाम्ह च्याम्हेयात भिक्षुसंघय दुत्थाका इमित नीच जातित्व मुक्त याना
 बिज्यात । अथं हे सोपाक व सुप्पिय धैपिं अद्धततयत्त न संघय दुत्थाका
 जातीय भेदभावयात हाथ्या बिया बिज्यात ।

थुकथं वसपोलं तत्कालीन समाजया कपुथा अन्धविश्वास
 जातिभेदया विरुद्धय संघर्ष यायां थःगु जीवनयात्रा न्त्याका बिज्यात
 थुगु जीवनयात्राया सिलसिलाय वसपोल मल्लतयगु राजधानी पावा
 धैगु थासय थ्यन । अन चुन्दसुकरिक दानव्यगु भोजन भपा बिज्याय ँका
 वसपोल तस्सक म्ह मफुत । तर चुन्द श्रद्धापूवक हे दान व्यगु जर्गाल
 बुद्ध वयागुप्रति करुणातयत्त भिक्षुपिन्त धयाबिज्यागु जुयाच्चन अन्तय
 चयदं दुगु इलय बैशाख पुन्हीखुन्हु (ई.पू. ४८३ स) वसपोल थःगु जीवनयात्रा
 कुशिनगरे क्वचायका बिज्यात । वसपोलं थःगु जीवनया अन्तिम इलय न
 सुभद्र धैम्ह छम्ह बुद्धाम्ह परिव्राजकयात थाकु मचासे उपदेश याना
 बिज्यात गुकिं वसपोल प्राणीमात्रया निति अति करुणाकर धैगु क्य
 प्राणत्याग याये न्त्यः वसपोलं धया बिज्यात - “भिक्षुपिं । जि बारम्बार
 धयाच्चना - हान धाये - ब्याक्क संस्कार अनित्य खः । अप्रमादि जया
 जीवन हनेगु स्व ।”

थुकथं वसपोल संसार चक्रं मुक्त जया बिज्यात । वसपोल थ
 जक मखु फुक्क प्राणीपिन्त न संसारचक्र मुक्त जुइगु लं क्यना
 बिज्यात । वसपोल नेपाःया निति जक मखु, विश्वया निति हे आदरणीय

५) मुम्बई व महाराष्ट्र जूया बिज्यात । उकिं बैशाख पुन्ही व आषाढ पुन्हीयान विश्वया बौद्धमार्गीपिन्स आःतक न हनावयाच्चंगु दु । वथे तु लुम्बिनी, वृद्धगया, मारनाथ व कुशीनगर फुक्क बौद्धपिनि निति आःन दर्शनीय तीर्थस्थल जूयाच्चंगु दु ।

जन्मक च्चन्द्राय बहःकि वसपोल थःन छु न जाति, सम्प्रदाय वा स्थान विशेषकथं मर्कुचित याना विमज्याः । उकिं बौद्ध धालकि वसपोलया शिष्यापिं, शाक्य वश्यापिं, नेपाःयापिं, भारतयापिं, श्रीलंकायापिं, वर्मा व थाइल्याण्डयापिं जक मखु वसपोलया उपदेशयात हनिपिं सकलें बौद्ध खः ।

नेपाःया निति गौरवया खं खः वसपोलया जन्म लुम्बिनी (नेपाःया रुपन्देही जिल्ला) जुल तर वसपोलं क्याना बिज्याःगु लें भी वांलाक्क वने मफुति थ्व दुभाग्यया खं जूयाच्चन ।

सन्दर्भ सफुत :

- १) महात्मानव बुद्ध - ले. महापण्डित राहुल सांकृत्यायन
- २) भगवान बुद्ध र वहाँको धर्म - ले. डा. भीमरावराजजी आवंडकर.
- अनुवादक - ललित रत्न शाक्य, पोखरा
- ३) बुद्ध र बुद्धपछि - ले. प्रकाश बजाचार्य

बुद्ध व अहिंसा

भगवान् बुद्धं धर्म्मं व्याक्त्वा मन्देशं मध्यमं मार्गं यात वः विया प्रवाहितं याता विज्यागु खः । वसपोलया उपदेशं कथं न मोजमन्नी यातां जक शान्तिं दई न अति दुःखपूर्वकं धर्मं यातां जक शान्तिं दई । वरुं छु नं धर्मयात उकिया व्यावहारिकता थुइका पालनं यात धाःसा जक शान्तिं प्राप्तं याये फई । उकिया छगुं दसु कथं भीसं वसपोलं वियाविज्यागु प्राणीहिंसा मम्बन्धी शिष्यायात काय्फु ।

बुद्धं प्राणिमात्रया हितया नितिं पञ्चशीलं पालनं यायमागु उपदेशं वियाविज्यागु दु । न्यागुं बौद्धं ज्याभवः जुइगु इलय् न्हापा पञ्चशीलं प्रार्थना यायेगु चलनं नं दु । थुकिया न्यागुं शीलमध्ये वसपोलं प्राणीहिंसा यायगु कर्मं तोतेगु शीलयात प्राथमिकता वियाविज्यागु दु । न्यामं प्राणी थजु सकलें सी खना ग्याः । थः सीखना गुलि ग्या मेपिं नं उलि हे ग्याः । उकिं प्राणीहिंसा यायगु कर्मं तोतेगु शीलं पालनं याइबले समाज आतंकवादं मुक्तं जुइ ।

प्राणीहिंसा धैगुं छुकियात धाई अथवा छु यात धायवं प्राणीहिंसा जुइ धैगु न्ययसायात बुद्धं थी थी इलय् थी थी थामय् विया विज्यागु उपदेशं ध्वाथुइकथं लिमः वियाचवगु दु । वसपोलया उपदेशानुसारं गुम्हसिनं ल्वाबः छुयलाः वा ल्वाबः मद्धयःसे हे जूसा सु प्राणीयात स्यायेगु नियतं प्रहार याई वा गुगुं नं ख ल्हाना सीगुया नितिं परिणतं याई उकियात प्राणीहिंसा धाई । ध्व परिभाषाकथं तया भवलय् थजु वा आहारया नितिं सु प्राणीयात स्यात धाःसा वा स्याकेबिल धाःसा व प्राणीहिंसा यागु जूवनि । अले सुं नं चोयात खुशी यायेत स्यायेगु धैगुं प्राणीहिंसा जक मुखं मूर्खताया नापनापं मिथ्यादर्पितं नं जुल ।

बुद्धया समकालीन जैन धर्मया संस्थापक महावीरं नं अहिंसाया हिमायति खः । महावीरं ला अहिंसाया खय् बुद्ध स्वयानं कट्टरम्हं धाइ ।

वसपोलं ला लैय न्यासी जुडबलय थजु वा सासः दुकाय पिकाय याडबलय थज अदृश्य प्राणीपिं सीबले नं प्राणीहिंसा ज्वं धका प्राणिहिंसाया अर्थयात तब्ब्याकाः तःगु खनेदु । तर बुद्धं गूगुं नं अतिवादी सिद्धान्तयात मानेयाना बिमज्याः । वसपोलया अहिंसाबादया मूता धैगु धर्मया नामय निरअपराधी पशुपक्षीतय हिंसा व निम्न वर्गया मन्तयप्रति जुयाच्चंगु शोषणया विरोध नं खः ।

प्राणीहिंसा यायमज्यु धैगु जूसा हिंसायाना उत्पादन जुडगु नसा (ला) नय ज्यूला वा मज्यु - थ्व छगू स्पष्ट जुयाच्चने मागु बिषय खः । बुद्ध धर्मे थ्वया बिषय छगू मान्यता दु । थ्व मान्यता कथं थःत धका सुं प्राणियात स्याना तयार याना तःगु नसा धैगु थःम्हं स्यूसां थ्व नसा ग्रहण यायबले प्राणिहिंसा जूवनि । तर भिक्षाया रुपय प्राप्त जूगु ला नयत बुद्ध पनां बिज्यागु मदु ।

उबले वैशाली सिंह धैम्ह सेनापती छम्ह दुगु खः । थ्व सेनापती जूसा जैन धर्म बाहेक बुद्धया धर्मय नं श्रद्धावान जुयाच्चन । छन्हु उम्ह सेनापती बुद्ध प्रमुख भिक्षुसंघपिन्त ब्वना भोजन प्रदान याःगु जुयाच्चन । थ्व इलय भोजनय लाया थीथी ल्वसा नं दानब्यूगु जुयाच्चन । बुद्ध प्रमुख ब्याक्क भन्तेपिन्स नं थ्व भोजन ग्रहण याना भपाः बिज्यात । थ्व खं जैनमार्गीतयनितिं बुद्धयात निन्दा यायगु हुनिं जुया बिल । थुकिं याना इमिसं बुद्धयात थाय थासय निन्दा याः जुल । तर वसपोल थःगु सिद्धान्तय अतिकं दृढम्ह खः । उकिं वसपोलं भिक्षुसंघयात अदृश्य, अश्रुत व अपरिशकित मांसाहार ग्रहण यायेत आज्ञा बिया बिज्यात ।

थुकथं वसपोलं प्राणीहिंसा मयायगु शील ग्रहण याःसां ला नयगु खंय स्पष्ट याना बिज्यागु दु । खयत ला शारीरिक दृष्टिकोणं ला नयगु उत्तम मखु । अथय जूसां मांसाहारया न्त्यसलय वसपोलया दृष्टिकोण दूरदर्शीपूर्ण जू । थ्व खं भिक्षुपिन्त अदृश्य, अश्रुत व अपरिशकितगु मांसाहार ग्रहण यायगु अनुज्ञा बियातःगुलिं स्पष्ट जू । आः भ्नीसं नं छकः बिचाः याय यदि भ्नीसं प्राणीहिंसा नं मुक्तगु आहार जक ग्रहण याय

धका धालधाःसा भीसं छुं हे नय् मजिउ थें च्वनी । थ्व सम्बन्धय पण्डित राहुल सांक्त्वायनया धापु लुमंके बह जू । वयकःया कथं अन्न उत्पादन याइपिं गरीब किसानपिन्सं थः मचात दर्यालाका जूसा (साहु पुलेत) अन्न मिया धेवा मुकिइ । छगू कथं थ्व अन्नखय न हिंसा लगे जुल अन्न उत्पादन यायत बुं पालीबलय गुलिखे कीत नं सिनावनि । हाकन वास क्लाः हानिकारक कीत स्यायबले नं व अन्नखय हिंसा लगेजुल यदि थ्वथें याःगु खंत विचाः यातधाःसा भीसं छुं हे अन्न ग्रहण याय मजिउ । उकि बुद्धं प्राणीहिंसाया बिषयलय छगू स्पष्ट सीमारेखा ब्यना बिज्यागु दु गुकि दुने च्वना भीसं ब्याक्क नसाया नापनाप मांसाहार न ग्रहण याय्फु ।

थुथाय हाकन मांसाहारया नामय न्ह्यागु प्राणीया ला नय ज्यूल वा मज्यू - थ्व खं नं स्पष्ट जुइमाःथें च्वं । वसपोल मानवमांस ग्रहणयात अक्षम्य याना बिज्यागु लुमंके बह जू । छन्हू वसपोल चा हिंस्र्यु बनारस थ्यंक बिज्यात । अन वसपोल मृगदावने च्वना बिज्यानाच्वगु ख अले सुप्रिया धैम्ह उपासक व सुप्रिया धैम्ह उपासिका भिक्षुसघयात माःग फुक्क पुरेयाना सेवा यानाच्वंगु खः । उबले छम्ह भिक्षुयात म्हमफुग कारण लाया सूप दयका त्वंके माःगु जुयाच्वन । तर छन्हू गन ह ला प्राप्त मजुसेलि व सुप्रिया थःगु ला छकू धयना सूप दयका व भिक्षुयात त्वंकगु जुयाच्वन । थ्व खं बुद्ध सिइकाः व भिक्षुयात ब्वःबिया बिज्यात । अनलि वसपोल मनूया ला नयमज्यू धैगु नियम दयका बिज्यागु जुल मनूया ला नय मज्यू धैगु स्वभाविक थें च्वसा थ्वया दुने मानवीय स्वापूया अस्तित्व मजबूत यायगु शक्ति सुलाच्वगु दु । थुलि जक मखु वसपोल किसि, सल, खिचा, सिंह, धुं, भालुया ला न अभक्ष घका नियम दयका बिज्यागु दु । थुकि मांसाहारीतयत छगू कथं धायबलय हतोत्साह यानाब्यूगु दु । सक्षिप्तं धायमाल धाःसा बुद्ध मांसाहारया समर्थक मखु । छायाधाःसा वसपोल छम्ह अहिंसावादी खः । तर वसपोल अतिवादी न मखु धैगु खं नं च्वये च्वयागु वर्णन नं सीदु । मनुष्य जीवनया वास्तविकता

वसपोल वालाक अय्यन व अनुभव याना बिज्यागु दु । थ्व हे अनुभवया
छ्वा दम् खः -

नाह वरेन वरानी - सम्मन्ती ध क्दाचन ।

अवेरेन व सम्मान्त - एस धम्मा मनन्तनो ॥

अथान् "वैरभाव वैर गुवले शान्त ज्वा मखु, अवैरभाव हे जक वैर
शान्त ज्वा, थ्व हे न्हापानिसे चलेजुया वांगु धर्म खः ।"

वास्तवयु थिक अहिंसायात लक्ष यानातःगु सी दु । छाय्धाःसा
हिंसाया म् कारण धैरु वैरभाव खः ।

सन्दर्भ सफु :

जहाजव धु - ज म्हापिठे सहुल साकृत्यायक

Dhamma.Digital

बुद्ध धर्मया थी थी लँ

शाक्यमृनि गौतम बुद्ध थगु उपदेशयात च्वस्या रूपय तोता विमज्या । उकि उवलेया भिक्षुपिन्सं वसपोलया उपदेश न्यना उकियात कण्ठ याना तङ्गु परम्परा द्गु जुयाच्वन । वसपोलया उपदेश निग्ु छाः द्गु जुयाच्वन । छग्ु - साधारण धर्म व दर्शनया विषय खःसा मेग्ु विषय विनय सम्बन्धी खः । तथागत महापरिनिर्वाण ज्या दुःखी जुयाच्वपिं भिक्षुपिन्त छम्ह भिक्षु वसपोल मदुगुया दुःख नायके माःग्ु मदु । छायाधाःसा भीत थ्व यायज्यू थ्व यायमज्यू धका आः व्वविपिं मन्त धका खं ल्हाना जग्ु जुयाच्वन । थुकिं याना बुद्धया शासन नाकाल तक रक्षा यथेन छु उपाय माःग्ु खनेदत । उकि वसपोलया महापरिनिर्वाण जुइधुंका वसपोलया हे छम्ह प्रमुख शिष्य भिक्षु महाकाश्यपया नेतृत्वय राजगहस्थित "सप्तपर्णी" थ्रैग्ु गुफाय बुद्धया मुख्य मुख्य शिष्यपिं मुन । वसपोलपिसं बुद्धया धर्म लिपा कचवं थमजु धका छग्ु तःधग्ु मुज्या थे याना वसपोलया उपदेशयात व्यवस्थित याना बिज्यात । थ्वयात हे प्रथम - संगायन धका धाइग्ु जुल ।

Dhamma.Digital

प्रथम - संगायन जुइधुंका थीथी भिक्षुपिन्स थथःग्ु जिम्माय नाःग्ु धर्म व सूत्र कण्ठ याना म्यने कने यायग्ु ज्या जुल । "धर्म" या जिम्मा कया म्यने कने याइपिन्त "धम्मधर" धाइग्ु जुल । वथे "सूत्र"या जिम्मा कया म्यनेकने याइपिन्त सूत्रधर धाइग्ु जुल । बुद्धया महापरिनिर्वाण जुइधुंका सच्छिद तक थुकथं हे न्ह्यानाच्वग्ु जुल । थ्वया लिपा छम्हनिम्ह भिक्षुपिन्स बुद्धं दयुका बिज्याग्ु छग्ानग्ु नियमयात छ्गुसुका हल । थुकिंयाना भिक्षुसंघयु विवाद ब्वलन । विवाद बढे जुसेलि भिक्षुपिं हानं छथायु मुना बुद्धया विनय व धर्म सम्बन्धि छलफल जुल । वसपोलपिसं विवाद जुग्ु विषयसु थथःग्ु विचाः प्वंका विवाद समाधान याना बिज्यात । थुकथं कालाशोक जुजुया संरक्षणयु ई.पू. ३८३ स

“द्वितीय - संगायन” जुल । ख्व संगायने विनय सुधार यायगु पक्षयापिं प्रगतिशील भिक्षुपिंसं ब्वति मकागु जुल । परम्परावादी बौद्ध भिक्षुपिन्सं जक ख्व संगायने ब्वति काःगु खः ।

ख्व संगायन बृद्ध (स्थविर) भिक्षुपिंजक मुना जूगु जुल । गगु स्थविरवादया रूपे प्रख्यात जुल । लिपा वया स्थविरवाद हे थेरवाद जुया चलेजुया वल । उकिं थेरवाद धैगु बुद्ध धर्म व विनयया मौलिक स्वरूप खः घका धाय्फु । उखे प्रगतिशील भिक्षुपिन्सं नं थःगु बिस्किं संघ स्वन । परम्परावादी बृद्ध भिक्षुपिं स्वया प्रगतिशील भिक्षुपिं यक्को दूगु जुया थगु संघयात महासांघिक धाइगु जुल । थुकथं शाक्यमुनि गौतम बुद्धया धर्म व विनयसं शुरुई निगू कचाः खनेदत ।

बुद्धधर्मे निगू समुदाय विकास जुडुधुंका ख्वया दने नं भिंच्यागू थी थी मेगु कचात विकास जुल । स्थविरवादीपिन्सं बुद्धयात छम्ह मानवया रूपे हे लुमंकातःगु खः । तर स्थविरवाद (गुपित लिपा आर्यस्थविर धालः नाप ब्यागलं जुया वंपिसं वसपोलयात अलौकिक व्यक्तिया रूपे हनेगु यानाहल । छायाधाःसा इमिसं बुद्धया दर्शन थुइकाः उकियात व्यवहारे छ्यले मफुत । बुद्धया दर्शनयात पूजाया ज्वलंया रूपे छ्यला हल । कथहं बुद्धया उपदेशयात मन्त्रया रूप विया पूजा यायगु परम्पराकथं न्ह्याना वल । इमिसं बुद्धयाके अदभूत शक्ति वा दिव्य शक्ति द् धैगु विश्वास यात ।

बुद्ध महापरिनिर्वाण (ई.पू. ४८३) जूगु निसः व भिंच्याद लिपा सम्राट अशोकं बुद्ध धर्म ग्रहण यागु खः । वसपोलया गुरु मोगलिपुन तिस्र उबले आर्यस्थविरपिनि थकाली जुयाबिज्याम्ह भिक्षु खः । वसपोल भिक्षु बुद्धधर्मे ब्वलनाच्चंगु कचव ज्यंकेत सम्राट अशोक दयका बिज्यागु “अशोकाराम बिहार”य भिक्षु संघ त्यया छवयाहपिं दवःछि भिक्षुपिनिगु सहभागिताय अशोक सम्राटया हे संरक्षणय् छगू मुंज्या याना बिज्यात । ख्व मुंज्यां कचवं जुयाच्चंगु बिषयत ज्यंका विनय व धर्म संग्रह यागु जुल । थुकियात थेरवादी भिक्षुपिनिगु “तृतीय संगायन” घका धाइगु

जुल । गुगु इ.पु. २४८ स जुगु ख । उखे विस्व जुयावपि वदुसग्यक
महासाधिक भिक्षुपिनि न नालन्दाय छग् न धग् म्ज्या यग्
जुयाचवन । थुकियात थेरवाद आयस्थविर वादः छटे जुयावःगु सर्वास्तिवाद
धका न धयानगु दु ।

“तृतीय संगायन” जुडधुका भिक्षु मोग्गलिपुत्त तिस्मं सम्राट
अशोकया ग्वाहालि कया थीथी देशय धर्म प्रचार यायेत छवया
विज्यात । थुकिंयाना बुद्धधर्म संगठित रूपं विदेशय प्रचार जुयावन ।
लंकाय सम्राट अशोकया काय “भिक्षु महेन्द्र” व म्प्याय “संघमित्रा” थ्वहे
मिलसिलाय विज्यागु जुल । नापनाषं वमाय न थवलेहे बुद्धधर्म प्रचार
जुयावन । धर्म प्रचारकपि पश्चिमे यवनतयगु राज्यय न थ्यक वन
गीस मिश्र यूनान थें जागु देशय न बुद्धधर्म प्रचार जुल । थ्वहे मिलसिलाय
लंकाय इ.पु. ७९ स चतुथ संगायन जुया म्त्र विनय व अभिधम लेखवद्ध
जुगु जुल । थुकियात हे लिपा “त्रिपिटक” धाइगु जुल । थुकथं त्रिपिटकया
रचना इस्वी संवतया न्हापागु शताब्दी न्त्यः हे जुड थुकुगु जुल ।

छमिकथं हिमाली क्षेत्रय न धर्मप्रचारकपि थ्यन । थुगु इलय
नेपालय किगती वंशया स्थन्की जुजु जुयाचवंगु जुयाचवन । थुबले हे थन
न बुद्धधर्म प्रचार जुल । अशोकया म्प्याय चारुमतिया इहिपाः थनया
राजकुमार देवपाल नाप जुल । व हे राजकुमारी दयेकातःगु बिहार
चार्वाहिल आतकं दनि । थुकि न्त्यो न नेपालय भनि भनि बुद्धधर्म प्रचार
ज्वीथुंक्गु जुयाचवन । पालि साहित्यकथ शाक्यमनि बुद्ध उव्लेया जुजु
जितेदास्नीया पालय नेपा विज्यागु धाइ । हाकन राजा विड्डुभं शाक्यतयत
आक्रमण याःबले गुलिं शाक्यत नेपालय दुहा वल इमिसं न बुद्धधर्म
प्रचार यागु दयफु । तर संगठित रूप बुद्धधर्म प्रचार अशोक सम्राटया
पालनिसें जगु खनेदु ।

थुकथं बुद्धधर्मया आयं स्थविरवाद, थाय्थासय प्रचार जुया वन ।
थ्व हे बुद्धधर्मया दक्खसिवें पुलांगु निकाय खः । थुकिइ बुद्धकालीन विनय
व धर्मयात आतकं ग्यसुलाक्क तयातःगु दनि । बुद्धधर्मया मेगु निकाय

(महासाधिक)या पक्षधरपिन्स थुकियात देश, काल व परिस्थितिकथं हिलाः
छयलाहःगु जुयाच्चन ।

आर्य स्थविरवादं विकास जूगु निकाय सर्वास्तिवाद उबले तस्मकं
चलयजुया च्वंगु ख । छुं ई लिपा भारतया उत्तर पश्चिमं न्यागु जुजु
कनिष्कया विजय अभियान पाटलिपुत्र थ्यन । पाटलिपुत्र त्याके धुंका थःगु
राज्य लिहावम्हं जुजु कनिष्क । मन् ७८ - १०१ नापं सर्वास्तिवाद नं
राजधानी पेशावरे थ्यन । जुजु स्वयं बुद्धधर्मया अनुयायी जूगुलिं उबलेया
बौद्ध विद्वान महाकवि अश्वघोषयात नं उम्हं जुजु ब्वनायकूगु
जुयाच्चन । सर्वास्तिवादय दुने थगु इलय मतभेद व्वलन । छायथाःमा
उबले महायानी धारणाया विकासया लिच्चः कथं बुद्धधर्मया थीथी व्याख्या
जुयाच्चंगु जुल । उकियात ज्यकेतं जुजु कनिष्कया ग्वाहालिं अश्वघोष व
मेम्हं विद्वान वस्मिन्न आचार्यपिन्स काश्मीरय सर्वास्तिवादी बौद्ध
भिक्षुपिनिगु छगू महासभा मुकल । थगु सभाय मतभेद ज्यकेतं त्रिपिटकया
आधारय "बिभाषा" थैगु छगु "टिका" च्वयगु ज्या जुल । थुकिं याना
बुद्धधर्मय निर्वाणया स्वप् ल दू थैगु धारणा पिहांवल । छगू खः - अहंत
मार्ग । थ्व मार्गकथं आर्य अष्टांगिक मार्गं अनुशरण याना जीवनमुक्त
जुइगुयात अहंत मार्ग धाइगु जुल । थुकियात श्रावकयान नं धाइ । निगूगु
खः - प्रत्येक बुद्धमार्गं । अहंतमार्गं स्वया भतिचा अप्व परिश्रम याना
बुद्धत्व लाना थः दुख मुक्त जुइगुयात प्रत्येक बुद्धमार्गं धाइगु जुल ।
प्रत्येक बुद्ध उपदेश बिया विज्याइं मखु थैगु धारणा दयकल । स्वंगुगु खः
- बुद्धयान । थः मुक्त जुइगु च्युताः मतःसं असख्य प्राणीपिन्त उद्धार
ज्वीगु ज्या याना बुद्ध जुइगु मार्गयात बुद्धयान धाइगु जुल । थगु यानय
वनिपि फुक्कमितं बुद्ध जुइतं प्रेरित याइगु खः ।

काश्मीरय जूगु थ्व महासभां चीन, भियतनाम, कोरिया, मंगोलिया
सकभन धर्म प्रचारकापिं छोगु जुल । थुकथं सम्राट अशोकं शुरु याःगु
धर्मप्रचारया ज्यायात जुजु कनिष्कं अज्ज तव्याः याःगु जुल । नापं थ्व
महासभाया लिच्चः कथं हीनयान वा महायान स्पष्ट रूप हे विस्फुं जुयावंगु

जुल । प्रत्येक बुद्धयानयापिस थःगु बिस्कं अस्तित्व दयेके मफुत । इपि लिपा महायानय दुहा वंगु जुल । महायानया तुलनाय हीनयान कमजोर जूसां हीनयानिपिस थःगु अस्तित्व दयेका यंकूगु जुयाच्चन । महायानय वर्निपिसं बुद्धयानयात जक स्वीकार याःगु जुल । तर आर्यस्थविरवादीतयस स्वंगुलि यानयात अनशरण याःगु जुल । थुकथ स्वंगुलिं यान माने याइपि जूगुलिं इमित हीनयान धका बिस्क तःगु जुल । अले बुद्ध जुइगु महान लक्ष्य ज्वना वर्निपि जूगुलिं थःत महायानी धाइगु जुल । थुकथ बुद्ध महापरिनिर्वाण जुया ५५० दं लिपा महायान व हीनयान औपचारिक रूप व्यागल जूगु खः ।

महायानया धारणा न्हापानिसं निर्माण जुइधुकूगु खः । तर उबले उगु यानय सुं महानायकत प्रवेश मजुनि । लिपा नागार्जुन (सन् ७७-१८९) उदय ज्वीधुका महायानया जग सुद्ध जूगु जुल । उकिं कनिष्कया इलय महायान तस्सकं प्रचार जूगु अस्वाभाविक मजू । सम्राट अशाकया खुगूगु पुस्ता लिपा शुग वंशया प्रारम्भ जुल । थ्व इलय जुजुपिं ब्राह्मण धर्मयापि ज्या बुद्धधर्मय तस्सकं हास वःगु जुल । शुग वंश लिपा “काण्ह”तयस राज्य याःगु खः । तर थ्व इया भारतया इतिहास अस्पष्ट व अन्धकार पूण धका धयातःगु दु । उकिं लिपा सन् २७५ पाख गुप्त जुजुपिनिगु शासन शुरु जुल ।

थ्व इया दुने हीनयान भारतय कमजोर जूसां भतिभति यान थ्वया प्रचार ग्यसुलाना वल । तर महायान भक्तिप्रधान जूगुलिं हीनयान स्वयान थ्व शक्तिशाली जूगु जुल । जुजु कनिष्कया इलय बुद्धया प्रतिमा व्यापक प्रचार जुल । बुद्धया प्रतिमा दयेका पूजा यायेगु परम्परा विकास जुल । लिपा महायान थीथी बुद्धपिनि परिकल्पना जुल । महायान दशन कथं धर्म अभ्यास याइपिन्त बुद्धत्वया अधिकारी वा बोधिसत्व धाइगु जुल । बोधिसत्वया महत्व क्यनेत अवलोकितेश्वर, मञ्जुश्री थेंयापि बोधिसत्वपिनिगु उदय जुल । सारिपुत्र, मौद्गलायन् थें यापि बुद्धया अहत शिष्यपिन्त नं बोधिसत्वया रूपय ज्ञानग ज्या वल । महायान

ताग व प्रजापारमिता थें याःपिं देवीपिनिगु न प्रचार जुल । थोथा सूत्रत दयका पाठ याइगु जुल । थ्व यानय सलसः सूत्रत रचना जुल । सलसः सूत्रन पाठ यायगु साध्य मजुल । उकि व सूत्रनयगु चिचि हाकःगु धारणी दयका पाठ याइगु जुल । थ्व धारणीयान अज्ज चीहाकः याना मन्त्रया मजनायान । छ्मिकथ इशाया खुगूगु शताव्दीस मन्त्रयान श्रृजना जुल । थुकथं गुप्त वंशया शासनया इलय बुद्ध धर्म थीथी रुप यक्को विकास जूगु जुयाच्चन । थ्व हे सिलसिलाय गुप्त सम्राट हर्षबद्धनया (सन् ६०६ - ६४७) इलयतक मञ्जुश्री मूलकल्प, गुप्त्यसमाज व चक्रसंवर थें जाःगु तन्त्रयानया दर्शन हे श्रृष्टि जुइधुकूगु जुल ।

थुकथं थीथी इलय बुद्धधर्मय जूगु विकासया लिच्चकथं बुद्ध धर्मया विनय नाप मिलेमजुगु ज्यात नं जुल । गथे कि गुप्त्य समाजय भैरवीचक्रया सृष्टि जुल । थुकियाना सुरापान, स्त्री सभाग व मन्त्रोच्चारणया लपु चाल । थ्व फुक्क महायानया दुनें शुरु जूगु धाःसां मपाः । भैरवीचक्रया फुक्क ज्यात गोप्य रूप याइगु खः । भैरवीचक्रय च्वानि काःवनिपिन्त थीथी कथ जांच याइगु जुल । थ्व ब्याक्क चलन मन्त्रयान, तन्त्रयानया रुपय न्त्यगूगु शताव्दीतक न्त्याः वनाच्चंगु जुल । मन्त्रयान, तन्त्रयानयापिसं न्हापां थःत महायान हे धाइगु खः । लिपा वया च्यागूगु शताव्दीनिसें वज्रयानया नं बिस्कं सम्प्रदाय चलन चलय जूगु जुल ।

महायानी व वज्रयानीपिन्सं थःथगु सम्प्रदाय दयकूसा अलगग विनय धाःसा मदयेकूगु जुयाच्चन । उकिं इमिसं आर्य स्थविरवाद पिहा वःगु निकाय सर्वास्तिवादया नियम कथं हे दीक्षा काइगु चलन जुया वयाच्चन ।

थुकथं बौद्धपि थःथगु लं लिया न्त्याः वनाच्चंगु खः । सलसः द तक थुकथं हे न्त्याः वनाच्चन । बौद्ध देगःत, ततःधंगु विहारत व बौद्ध देव व देवीपिनिगु श्रृजना नं जुयावं वनाच्चन ।

गुप्त शासनया इलयया हर्षबद्धनं लिपा भारतयात फःचिना तयफुपि

शासकत मवल । राजधानी मगध छसिकथं कमजोर जुयावन । थाय्
 थासय् हुनतयसं, गुपिं बुद्धधर्मया विरोधीत खः, कब्जा यात । भारतया चि
 चि धंगु राज्यतय् थवंथवे कचकच् जुल । लिपा वया मगधय् हे
 अराजकता वःगु जुल । थुकिं याना भारतय् पालवंशया (सन् ७३३)
 उत्पत्ति जुल । थुगु वंशयापिं शासकत् बौद्ध जूसा तन्त्रयान यःपिं
 जुयाच्चन । थुकिया हे लिच्चःकथं बुद्ध धर्मय् बज्जयान दुर्हावःगु जुल ।
 थुकिया नापनापं पञ्चबुद्ध धका न्याम्ह ध्यानी बुद्धपिनिगु विकास जुल ।
 इपिं ख - वैरोचन (जल), अक्षयोभ्य (आकाश), रत्नसंभव (पृथ्वी), अमिताभ
 (मी) व अमोघसिद्धि (फय्) ।

बज्जयानया विकास तच्चतं जुयाच्चंगु इलय् शंकराचार्य (७८८
 ८२०) या आगमन जुल । शंकराचार्यया दर्शनया न्त्योने बज्जयान
 पयासुल तर बज्जयान बुद्धधर्मयात वं प्रशंसा हे यानातःगु जुयाच्चन । उकिं
 शंकराचार्य बुद्धधर्मयात नाश यात धैगु भ्रम खः । थुगु इलय् व थुकिं लिपा
 बुद्धधर्मय् हिन्दूधर्मया तच्चकं अतिक्रमण जूगु तथ्ययात नं थन लोमके
 फैमख् । मखुसा - फिछ्छगूगु शताब्दीस बुद्धयात बिष्णुया गुगूगु
 अवतारय् दुथ्याके माःगु परिस्थिति हे वइमख् ।

उबलय् पश्चिम भारत मुस्लिमतय्गु आक्रमण तच्चयाच्चंगु
 खः । थुकिया लिच्चकथं फिनिगूगु शताब्दीस पालवंशया अन्त जुया
 भारतय् मुस्लिम शासन शुरु जुल । थुकिं बुद्धधर्म व हिन्दूधर्म निगूया विर
 ष्ठी जूगु जुल । उकिं इमिसं बौद्ध भिक्षु, बौद्ध विद्यालय, बौद्ध
 विहार, फुक्कं नाश याःगु जुयाच्चन । तर थुगु इलय् हिन्दूधर्म स्वयान
 बुद्धधर्मया नाश तस्सकं हे जूगु जुल । छायाघाःसा हिन्दूधर्मयापिं गृहस्थ
 रूपे च्वनिगु जूगुलिं इमित हिन्दू धका काचाक्क म्हसिके मफु । बुद्धधर्मयापिं
 चीवर वस्त्र पुना विहारय् च्वनिपिं जूगुलिं बौद्ध भिक्षुपिनिगु नाश यायत
 मुस्मांतय्त अःपुगु जुयाच्चन । थुकथं इमिसं बुद्धधर्मया मू मू वंगु ग्रन्थत
 छवयका बिल । बिहारया सम्पत्ति फुक्कं लुटे याना काल । बौद्ध विद्वानपि
 ज्यान बचय् यायत भारत तोता बिस्यू वने माल । बुद्धधर्म थुबले तस्सकं
 पतन जइ माःगुया छगू हुनिं थ्व नं खः कि थ्व धर्मया बज्जयानी व्यवहार

प्रति उबले मनूनयके घणा व्वलना च्वने धुक्कु खः ।

मुस्मांतयगु आक्रमण वचे जुइत बौद्ध विद्वानपिं विस्सू जुइगु
मिलसिलाय इपि नेपालय न थ्यगु जुयाच्चन । तर नेपालय न बुद्धधमया
नितिं ख्व इ वामलागु सिद्ध जुल । छायधासा भिस्वंगूगु शताब्दीया
अन्तय थन जयास्थिति मल्ल बौद्धपिन्त दमन याःगु जुयाच्चन । गर्थेकि
बुद्धधमया सम्प्रदाय वज्रयानीपिन्त भिक्षु जुइमदुगु नियम जयस्थिति मल्ल
दयका विल । भिक्षुपिन्सं ज्या याना हे नयमाःगु नियम नं दयका विल ।
थुकथं नेपालय बुद्धधमया वज्रयानी परम्परा गृहस्थी जीवने सिमित
जुल । तर वज्रयानीपिन्सं स्वन्हुतक जूसां भिक्षु जुइगु चलन त्यका हे
ताःगु तस्सकं च्वछाय वह जू ।

थुखं हीनयान धयातःगु स्थरविरवादी बुद्धधम भारतं लंकाय,
ब्रमाय न्यकभन प्रचार जुइ धुक्कुगुलिं बुद्धधम हानं स्वाकेत लं दुगु
जुल । लिपा वया अनयापि बौद्ध विद्वानपिन्सं हान भारतय बुद्धधमया
पुनजागरण ह्यगु ज्याय ग्वाहालि व्यगु जुयाच्चन । ब्रमाय जजु मिण्डोन
१८७१ या इलय न्याकःगु सगायन जुल थुवले हे सम्पूण त्रिपेटक
सगमरमरया लोहंतय किल । ख्व आतक दानं हान गप्पुपति वा उ या
इलय खुक्कःगु सगायन नं ब्रमाय हे जुल । थुकि याना बुद्धधमया विकास
थुकिन्हेया अवस्थाय थ्यगु जुल । थुकि श्रीलकाया अनागारिक धमपाल,
भारतया गहल साकृत्यायन, डा. भीमराव अम्बेडकरया योगदान सदा
लुमकेवहगु कथं जुल । थुकिया प्रभावं नेपालय नं स्थरविरवादी बुद्धधमया
पुनजागरण वःगु जुल गुकियात थेरवाद बुद्धधम धका भीसं हना
वयाच्चना ।

सन्दर्भ सफुत :

- १) बुद्ध टर्पा - ले. महापण्डित राहुल साकृत्यायन
- २) बुद्ध र बुद्धपछि - ले. प्रकाश बजाचार्य

तृष्णा हे दुःखया मूढा स्वः

बुद्धत्व लानाकाय धुंका बुद्ध थ्व गम्भीरगु जान न्हापां सुयात कने धया विचाः याना विज्यात । न्हापां आलारकालाम व उदकरामपुत्रपिन्त लुमंका विज्यात गुपिसं बुद्धत्व लाना काय न्ह्यो वसपोलयात थीथी योग ममाधि सम्बन्धी शिक्षा व्युगु खः । तर थुगु इलय इपिं निम्हं परलोक जुइधुंक्गु जुयाच्चन । अनं लिपा थःत तोःता वपिं न्याम्ह श्रमणपिं लुमंका विज्यात गुपिसं बुद्धत्व प्राप्तिया नितिं कुतः यानाच्चंबलय वसपोलयात खुदं तक्क सेवायाना च्वगु खः । थुकथं थःत सेवा याना च्वंगुया नापनापं थःम्हं लानाकायागु जान न इमिसं हे थुइके फइ धैगु विचाः याना वसपोल वाराणसी सारनाथय् विज्यात ।

सारनाथय् वसपोलं इपिं न्याम्ह श्रमणपिंत प्यंगु आय सत्यया विषयस् उपदेश याना विज्यात । व प्यंगु आर्यसत्य थुकथं खः -

दुःख सत्य : संसारय थीथी दुःखत द् । गुम्हासितं भौतिक सम्पत्ति मगाःगुलिं दुःख जुइ । गुम्हासितं मानसिक शान्ति मदुगुलिं दुःख जुइ । तर धात्थेगु दुःख छु खः धैगु विषयलय वसपोलं स्पष्ट याना विज्यात । व दुःखत थुकथं खः - जन्म ज्वीगु दुःख, वुढा ज्वीगु दुःख, मयःपिं नापं क्कना च्वने मालीगु दुःख, यःपि नापं वाय् मालीगु दुःख, इच्छा यानाथे पूमवनिगु दुःख अलय मक्षिपं धायवलय थ्व पञ्च उपादान स्कन्ध हे दुःख खः ।

पञ्च उपादान स्कन्ध धैगु क्वय च्वया कथया न्यागु तन्व खः
क) रूप : रूप धैगु प्यंगु महाभूत धका वणंन यानातःगु दु गुकि पृथ्वी, जल, वायु व अग्नी लाःव ।

ख) वेदना : छुं वस्तुया वा विचाः नापं स्वाप् स्वायधुंका उत्पन्न जुइगु सुख वा दुःखया अनुभवयात “वेदना” धका धाइ ।

ग) संज्ञा वेदना जुइधुंकाः मस्तिष्कय न्हापानिसं सुषुप्त अवस्थाय च्वनाच्चंगु संस्कारपाखे गुगु खं सी कि व थ्वीकि उकियात संज्ञा धाइ । सु

अस्नेसित खनीबलय व व्यक्ति वा वस्तुयात म्हसीगु धैगु हे संज्ञा उत्पन्न जुइगु खः ।

घ) संस्कार : रूप उत्पन्न जुइगु वेदना व संज्ञाया गुगु प्रभाव मस्तिष्क्य च्वना च्वनी उकियात “संस्कार” धका धाइ ।

ङ) विज्ञान : चेतना अथवा मनयात “विज्ञान” धाइ ।

दुःख समुदय सत्य : दुःखया थीथी कारणत दु । उकीमध्ये मू कारण तृष्णा खः । गुकिंयाना मनूतयत न्ह्याक्को सम्पत्ति दुसां मरगाना च्वनी । थुकि याना इमिसं थःगु आवश्यकता स्वयानं अप्वः सम्पत्ति संग्रह यायगु इच्छा याइ । उकीया नितिं इमिसं अन्याय, शोषण थें याःगु अमानवीय व्यवहार तक्कं याना च्वनी । उकिं याना थःगु इच्छा पूर्वकेया नितिं मनूत हानं हानं जन्म जुयाच्च्वनी ।

दुःख निरोध सत्य : बुद्धं भीत दुःख जक क्यना ख्यायगु ज्याः याना बिमज्या । वसपोलं दुःख निरोधया उपाय नं क्यना बिज्याःगु दु । वसपोलया दर्शन कथं हेतु वा न्ह्यागु खँयं नं कारणया थायं मुख्य जुयाच्च्वनी । न्ह्यागु ज्या खँयं नं छुं नं छुं कारण दयाच्च्वनी । थुकथं दुःखया उत्पत्ति नं तृष्णाया कारणं जूगु खः । उकिं तृष्णा नाश जुलकिं दुःख उत्पन्न जुइमखु । बुद्धं ध्व सम्बन्धय प्रतीत्य समुत्पादया दर्शन न्ह्यब्वया बिज्याःगु दु । व थुकथं खः । भीत अबिद्यां (मिथ्यादृष्टिं) त्वपुया तःगु दइ । थुकिया कारण “संस्कार” उत्पन्न जुइ । संस्कार दूगुया कारणं तृष्णा दयावइ । तृष्णाया कारणं उपादान दयावइ । उपादान धैगु सम्पत्ति संग्रह यायगु लोभ खः । उपादान दूगुया कारणं भव (लोक) उत्पन्न जुइ । भव उत्पन्न जूगुलिं याना “विज्ञान” दयावइ । विज्ञान दय्वं नामरूप उत्पन्न जुइ । नामरूप उत्पन्न जूगुया कारणं षडायतन दया वइ । थुकिं याना स्पर्शया अनुभव जुइ । स्पर्श जूगुलिं याना वेदना दयावइ । ध्व हे वेदनां याना तृष्णा हाकनं हाकनं उत्पन्न जुया च्वनीगु खः । तृष्णा हे विनाश जुल धाःसा च्वयं न्ह्यथनागु कथंया “चक्र” नाश जुइ, गुकिंयाना जन्म जुइमाःगु कारण हे नं नाश जुइ अले जन्मया कारणं जुइगु दुःखत दैमखु ।

दुःख निरोध आर्य सत्य बुद्ध दुःख निरोध यायगु वा दुःख निमूल यायगु उपायत च्यागु अंग दगु "मध्यम मार्ग"या रूपय न्ध्यव्वया विज्यागु दु । व थुकथं खः -

१) **सम्यक दृष्टि** : प्यंगु आर्यसन्वयात वांलाक्क थ्वीका च्वनेगुयात सम्यक दृष्टि धाइ ।

२) **सम्यक संकल्प** : संप्रति नं द्वेषभावना, राग भावना वा मोह भावना मतसें छुं ज्या यायत सकल्प यायगुयात "सम्यक संकल्प" धाइ ।

च्वय च्वयाकथंया निगु लंपु (मार्ग)यात "प्रजा" धाइ ।

३) **सम्यक वचन** : बांमलागु छुच्चा पहलं खं मल्लामे सत्यगु छ्यले दगु, वायाच्चपि मिले यायेगु व नायगु खं ल्हायगुयात "सम्यक वचन" धका धाइ ।

४) **सम्यक कर्म** : सुयातं स्यायगु, कतःया सम्पत्ति खुया वा लाकाः (मबीक) कायगु, नसालु वस्तु नयगु वा त्वनेगु दुव्यंसनी जुइगु अलय कतःया म्प्याय मचातयत व काय मचातयत स्यकेगु (व्यभिचार) ज्या अलग्ग जुयाच्चंगु ज्याःयायगुयात "सम्यक कर्म" धाइ ।

५) **सम्यक जीविका** : वांलागु ज्या (व्यवसाय) याना जीवन न्ध्याकेगुयात सम्यक जीविका धका धाइ । बुद्धं बांमलागु ज्या छु खः धैगु नं उपदेश याना विज्यागु दु । व थथे खः मानव प्राणीयात न्यायगु व मीगु ज्या, नसा दगु व विष दगु वस्तुत न्यायगु व मीगु, अय्ला त्वावः हातहतियार) न्यायगु व मीगु ।

थुपि स्वंगु लंपु (मार्ग)यात "शील" धका धाइ ।

६) **सम्यक ब्यायाम** : इन्द्रिययात थःगु बसय (थम्हं धयार्थे) तयगु अभ्यास यायगु वा प्रयत्न यायगुयात सम्यक ब्यायाम धाइ । बांमलागु भावना अथवा लोभ, निन्दा, कतःया अहित जुइमाः वा स्यनेमाः धैगु भावनायात तोःनेगुयात वांलागु भावना धाइ । थुकथं बांलागु भावना यायबलय इन्द्रिययात बसय तयफै अथवा थम्हं धैथे तयफइ । उकिया नितिं सदां कृतः यायमाः ।

७) **सम्यक स्मृति** : तूष्णा, वेदना, थेंयाःगु मन अलय शरीरं बुया वइगु

फुक्कं अवस्था क्षणिक व नाशवान खः धका ध्वीका होश तथा च्वनेगुयात
“सम्यक स्मृति” धाइ ।

८) सम्यक समाधि : चित्तयात एकाग्र याना तथातयगुयात सम्यक
समाधि धाइ । बुद्ध मध्यम मार्गयात थः नाला चित्त एकाग्र ज्वीक ध्याना
याना बिज्यागु अवस्थाय तिनि वसपोलं आर्य सत्ययात ध्वीका बिज्यागु
खः ।

थुपिं स्वंगू लँपु (मार्ग)यात “समाधि” धका धाइ ।

ध्व लँपुई मनूत थः हे न्त्यावनेमाः । थःत थःम्हं जांच कया
च्वनेमाः । थःत थःम्हं म्हसीकेमाः ।

थुकथं बुद्धं क्यना बिज्यागु लँपु वने फुसा छन्हु भी बौद्ध, हिन्दू,
क्रिश्चियन अथवा मुस्मां न्त्याम्ह हे जूसां ध्व जन्म चक्रं मुक्त
ज्वीफड । धात्थें धावबलय भाग्य धैगु नं ध्व हे खः ।

सन्दर्भ सफु :

१) बौद्ध दर्पण - ले प्रकाश बज्राचार्य

महामानव बुद्ध्या व्यक्तित्व

शाक्यमुनि गौतम बुद्ध्यात मानव समाजय छम्ह महान व्यक्तित्वया रूपय हनेगु याना वयाच्चंगु सकस्यां मस्यूगु खं मखु । वसपोलया व्यक्तित्व व विशेषतां याना मनूतयसं वसपोलयात चो भाःपाः पूजा न यायगु यानाच्चंगु दु । तर धात्थे ला वसपोल भी थें छम्ह मनू हे खः । वसपोलया जन्म ई.पू. ५६३ पाखे जूगु खः । कपिलबस्तुया महामाया देवी व जुजु शुद्धोदनया सुपुत्रया रूपय लुम्बिनी वसपोलया जन्म जूगु खः । अथे हे नीगुदया वैशय गृहत्याग याना स्त्रीखुंदया वैशय तस्सकं कुतः याना वसपोलं बुद्धत्व लाना बिज्यात । उकिं लिपा पीन्यादं तक्क मनूतयत जन्म मरणया चक्रं मुक्त ज्वीगु उपदेशत कना बिज्यात । वसपोल थम्ह ल्वीकागु लंपुई मालिक, दास-दासी, तःमि-चीमि, भिसा-मिज इत्यादि छु हे कथं मपाकूसं सकलसित ध्वीका कना बिज्यात । अले चयुदं दुबलय वसपोलया महापरिनिर्वाण कुशीनगरय जुल । युक्थ वसपोल जन्म जुया बिज्यागु, बुद्धत्व (बोधिज्ञान) लाना बिज्यागु, व महापरिनिर्वाण जुया बिज्यागु छन्हु हे न्हि वैशाख पुन्ही खुन्हु खः ।

थुगु दिनस भीसं बुद्ध्यात थीथी कथं छायपा पूजा जक यायगु मखु । उकिया नापनाप वसपोलं बिया बिज्यागु उपदेश व वसपोलयागु गुणयात न लुमंके माः । अथे धैगु वसपोलयात व वसपोलया धमंयात खंकेगु वा म्हसीकेगु खः । वसपोलं दुःख सत्य, दुःखया कारण, दुःख निरोध व दुःख निरोधया लंपु थेंयाःगु प्यंगु महानगु आर्यसत्य न्यब्वया बिज्यात । वथें तुं सम्यक दृष्टि, सम्यक संकल्प, सम्यक वचन, सम्यक कर्म, सम्यक व्यायाम, सम्यक स्मृति, सम्यक जीवन व सम्यक आजीविका थें याःगु दुःख निरोधया लंपुत न्यना बिज्यात ।

वसपोलं न्यब्वया बिज्यागु दर्शन सु चोपाखे आशीर्वाद फया मानव जातिया दथुइ प्रकाश याना बिज्यागु मखु थःम्ह स्वय अनभव

याना समस्या ज्येष्ठं लंपु मेपिन्त क्यना विज्यागु खः । उकिं वसपोलं
गथे उपदेश याना विज्याइ अथे हे व्यवहार याना विज्याइ । हानं मेपिन्त
न उक्थ हे यायगु प्ररणा विया विज्याइ । उकिं वसपोलयात तथागत
अका न हतीगु याना वयाच्चगु दु ।

वसपोल तथागत पिनेया व्यक्तित्वयु व दुनेया व्यक्तित्वयु
अनुत्तरम्ह वसपोल ज्वःम्ह मम्ह मदुम्हः खः । वक्कलि धैम्ह छम्ह भिक्षु
वसपोलयात स्वया च्वनेया निति जक भिक्षु जूगु खः । लिपा वसपोल
तथागतयात स्वया च्वनां जक छु हे लाभ जुइमखु । तथागतं क्यना
विज्यागु लं वा धमं खंसा जक दुःखं मुक्त जीवै धैगु उपदेश उम्ह
भिक्षुया मिखा कका विज्यात ।

वसपोलयाके पिनेया व्यक्तित्वया ताप नाप दुनेया व्यक्तित्व न
यक्को दु । वसपोलयाके छम्ह डाक्टरयाके दयमाःगु व्यक्तित्व न दु गगु
मानव समाजया निति अनुकरणीय जू । पुनिगत तिस्स धैम्ह छम्ह भिक्षु
म्हच्छि के वया दने मफया गौतुला च्वगु छुन्ह वसपोलं खनः । अले छम्ह
नेम्ह भिक्षुया गुहाली कया वसपोल थःम्ह हे व विगामीम्ह भिक्षुया के
सफायाना विज्यात । लिपा वसपोल मा-यं परिवार ताःना भिक्षु जुया
च्वपितिं सु हे थः धैपिं मदु । भिक्षुपिसं हे छम्हसिनं मेम्हासित मस्वःसा
सुनां स्वइ ? सुना विगामीया सेवा याइ, व जितः सेवा याःगु जुइ अका
भिक्षुपिन्त उपदेश विया विज्यात ।

वसपोलयाके शारीरिक डाक्टरया व्यक्तित्व जक मखु मानांसक
डाक्टरया व्यक्तित्व न दु । सीम्ह काययात घयपुना उइ थं स्वया जम्ह
कृषा गौतमीयात उपदेश जक ध्वीके फैगु अवस्था मदयाच्चगु खः ।
सीम्ह काययात म्वाकंगु वासः काःवम्ह उम्ह गौतमीयात छुन्हु वसपोल
सु हे मन् मसीनिगु छे तू छम्ह कायके व्छया विज्यात । छम्ह तू दःसा थः
काय हाकनं म्वाइ धैगु आशा छेखा पतिं त् प्खंवन । तर सु हे मन्
मसीनिगु छे वं लुइके मफुत । चाह्युह्यु त्यानुल । नापनाप व थ्व न थुल
कि सीगु धैगु सर्कामया छे दु खनिं । सीधका हाकनं लिहा वैमखुत धैगु न

सिल । थुकथ बुद्धं थः काय सीगु पीडां जिम्ह मचा सित धका हे मथुइ धुकूम्ह कषा गौतमीयात मिखा ककाः बिज्यात ।

तथागतं बैशालीया लिच्छविपिन्त स्वगंया घो धका प्रशंसा याना बिज्याःगु दु । छायाधाःसा वसपोलयात न्हापांसिं जनतान्त्रिक व गणराज्य प्रणाली तस्सकं यो । थ्व हे प्रणालीकथ बैशालीया शासन व्यवस्था चल्य जुया वयाच्चंगु खः । उकिं न जुइफु कि वसपोलं थौकन्हे चल्य जुयाच्चंगु शब्द “साम्यवाद” कथं यागु नियमत दय्का भिक्षु संघय संघवाद हयाबिज्याःगु ।

तथागत उदार व्यक्तित्वया छगू नमूना खः । बैशालीया प्रधान सेनापति सिंह न्हापां तीर्थकर महावीरया अनुयायी जुयाच्चंम्ह खः । वसपोलया उपदेशं प्रभावित जुयाः सिंहसेनापति लिपा बुद्धया अनुयायी जुल । वसपोलं अथे जूसां सिंहयात न्हापांसिं जैन साधुपिन्त दानप्रदान याय्गु याना वयाच्चंगु परम्परायात तांते मते धका धया बिज्याःगु दु ।

तथागतयात निर्भयी (भय मदुम्ह) व्यक्तित्वया रुपय न स्वयग् याः । सलंसः सिपाहीतय्सं नं ज्वने मफुम्ह अंगुलिमाल धे याःम्ह ज्यानमारायात थःगु बसय तयत बुद्ध याकःचा व च्वनाच्चंगु थासय बिज्यात । बुद्धयात खनेवं शिकार यायत अंगुलिमाल वसपोलयात न ल्य वन । तर लि लाके मफुत । आखिरय वया त्यानुल । अले वसपोलयात अंगुलिमालं ब्वाय वनेमते धका धाःगु जुयाच्चन । उकीया लिसःलय बुद्ध अशिक्षित प्रमादि (बेहोशी) मनूतजक ब्वाय वनी । तर तथागत अप्रमादी जुया जन्ममरणया चक्रं मुक्त जुइ धुकल । व थःगु लक्षय्य थ्यने धुकल वयात आः संसारय ब्वाय जुइमाःगु छुं अर्थं मन्त धका उपदेश बिजा बिज्यात । वसपोलया थ्व उपदेशं अंगुलिमालया मिखा चाल । अले व बुद्धया शरणय वन ।

तथागत स्वतन्त्र चिन्तनया समर्थक खः । उकि वसपोलं न्ह्याग्गु खंयात नं जांचय याना (अनुभव याना) जक ग्रहण याय्गुलि बः बिजा बिज्यागु खः । वसपोलया दर्शन कथं छुं न ग्रन्थयात स्वतः प्रमाण मानय

याइमखु ।

वसपोल छम्ह प्रकृति प्रेमी न ख । न्त्यागु शहरय् बिज्याइगु इलय न वसपोल क्यत्र दूगु थासय् च्वना बिज्याइगु खः । वसपोलं बुद्धत्व लाना कया विज्यागु नं बोधिबुक्षया सिमाया मूलय् हे खः । गृहस्थीया इलय न वसपोल इलय व्यलय् उद्यानय् चाह्य् बिज्याइगु खः । जीवनया अन्तिम इलय न वसपोल कुशीनगरया उद्यानत चाह्य्प्य् हे निमा सिमाया दथुइ महापरिनिर्वाण जुया बिज्याःगु खः ।

तथागत मानव समाजया छम्ह ल न्त्यलुवा न खः । वसपोल समाजयात वामलाःगु लिच्वः मलाइ कथ मनूतयस व्यवहार याय्माःगु खय वः विया बिज्याःगु दु । छन्हु वसपोल "सुसंमार्गिरी" धैगु थाय्या युवराज बोधिकुमारया ब्वनाय वैगु महलय बिज्यात । युवराज वसपोलयात विज्याकेत मूलुखानिसे मखमल थें नाय्गु कापः लायातल । तर थथे छम्हामिन यातकि मेपिन्स नं याय्माःगु थें ज्वी गुगु कि साधारण मनूतयस याय्गु मभव ज्वीमखु । थुकि समाजय् वामलाःगु लिच्वः लाइगु सीका व कापः लिकायके धुका जक वसपोल बिज्यात । वथें तुं समाजय् भिक्षुपित अल्छ्याया रूपय् स्वइ धका वसपोल थःगु कर्तव्य पालन मयासे नइपि (भिक्षा काइपि) भिक्षुपित इलय ब्यलय मोघ पुरुष अथवा व्यर्थय राष्ट्र पिण्ड नइपि धका ब्वःविया बिज्याइगु खः । सुम्क च्वना भिक्षा ग्रहण याय्गुयात मिखय् ह्यार्जक छुयातःगु नं ग्वारा नय्गु थें खः धका वसपोल उपमा विया बिज्याःगु दु ।

भाषा सम्वन्धय नं वसपोल उदार खने दु । वसपोल थःम्ह लाना कयागु बोधिजान सकसिन अपुक थुइके फयमाः धैगु बिचाः याना गन गन छु छु भाय् दु अन अन अनया हे भाष प्रचार याय्त भिक्षुपिन्त आज्ञा विया विज्यात । थुकिंयाना वसपोलया दशान याकन न्यनावंगु जुल ।

तथागत विलासि जीवनया विरोधी खः । हाकन न हे मनसे शरीरयात दुःख बीगुयात नं वसपोल स्वीकार याना बिज्यागु मद् । क्षणिकवादी जूसां आर्थिक नागायात तब्याकंया नितिं वसपोल मंगल

सूत्रयुं थथे कना बिज्यागु दु - सःस्यू ज्वीगु । बहुश्रुत ज्वीगु । शिल्प विद्या सयकेगु सुभाषित ज्वीगु उत्तम मंगल खः । थुकथं शिल्प विद्या सयका, उद्योग व्यवसाय याना धनसंग्रह याय्त वसपोलं प्रेरणा विया बिज्याःगु दु । उकिं समाजया अतिकं तःमि वर्ग निसें चीमि वर्ग यापिसं तक्क नं बुद्धया उपदेश ययकूगु जुल ।

गुलि नं जुजुपिसं वसपोलयात थःथाय् बिज्याकेत धेंधें बल्ला याय्गु थें याना च्वनिगु खः । हान उबलयया तःमिपिनि धुकू बुद्धया उपदेशया प्रभावं याना दानधर्मया नितिं सदा खुल्ला जुयाच्चनी । श्रावस्नीया नां जाःम्ह साहु सुदत्तं (अनाथपिण्डकं) असर्फिं लायाः छक्क जग्गा न्याना उकी जेतवन बिहार दयकाः भिक्षुसंघयात दान व्यूगु थुकिया दसु खः । व थें मेम्ह नां जाःम्ह साहुनी बिशाखां यक्को धेवा खचं याना पूवांगम धेगु बिहार दयकाः भिक्षु संघयात दानव्यूगु नं उकिया हे दसु खः ।

थुकथं नीन्यासः दं न्हापाया तथागतया व्यक्तित्व तस्मकं तस्सकं हे लुमंकेबहःजू । हाकनं आः तक्क नं हने बहः कथं नाला काय्त लोःम्ह महामानव धका वसपोलयात मनूतयसं पूजायाना वया च्वनं तिनि । उकिं वसपोलयात बैशाख पुन्ही खुन्हु जक मखु सदां हे लुमंके बहःजू ।

Dhamma.Digital

सन्दर्भ सफुत :

- १) महामानव बुद्ध - ले महापण्डित राहुल सांकृत्यायन
 - २) भगवान बुद्ध र वहाँको धर्म - ले डा मीमराव रामजी आवडेकर
- अनुवादक - ललितरत्न शाक्य, पोखरा

बुद्ध्या धार्मिक पारदर्शिता

इलं सदां प्युपाः हयाच्चनी । ई नापनापं मनूतयगु विचाः, हनसहन, ज्याखं यायगु पहः लयं नं प्युपाः वयां च्वनी । उकिं न्यागगु ख्यात नं ई कथं छयले सयकेमाः । अथे मयातधाःसा मनूत मंकचित, स्ठीबाढी व साम्प्रदायिक जूवनी । छम्हस्यां मेम्हसित हने सयकेमाः । जात, धर्म, वर्ग व सिद्धान्तया धकिं तया मखु सर्कमितं उति ग्यंक (समान) व्यवहारं याय फयकेमाः । मेगु कथं धाःसा थुकथं धाय फु - मूनत पारदर्शी जुया म्वाना च्वने फयकेमाः । मनु नं मनूयात मनूया हे भावं हना व्यवहार गुम्हसिनं याइ वयाके पारदर्शिता दु धका धायफु । थ्व पहः गुगु धर्मय दइ व धार्मिक पारदर्शिता जुइ । गुगु धर्मय धार्मिक पारदर्शिता दइ उकियात वैज्ञानिक धर्म धाइ । गुम्ह मनूयाके धार्मिक पारदर्शिता दइ व मनु मात्रया पूजय, यःम्ह हनेबहःम्ह जुइ । राजनीतिइ पारदर्शिता मदयवं सदां कचवं जुयाच्चनी, सत्ताया नीतिं जक ल्वापु जुयाच्चनी । अथे हे धार्मिक पारदर्शिता मंत धायवं छगू धर्मया मेगु धर्म नाप शत्रु भाव दयाच्चनी । छगू सम्प्रदायया मेगु सम्प्रदायनापं शत्रुभाव दयाच्चनी । उकिं याना समाजय सदां कचवं वयाच्चनी । सदा ल्वापु जुयाच्चनी ।

क्रिश्चियन धर्मयाम्ह जूसां मदर टेरेसायाके धार्मिक पारदर्शिता दुगु जुया व धात्थेयाम्ह हे मां जुल । वथें नेपाःया प्रजातन्त्रया अबु (Father of Democracy) धयातम्ह स्व. गणेशमानसिंहयाके नं लिपा राजनीतिक पारदर्शिता दयावःगुलिं याना दे, जनता, राजनीति व राजनेताया छगू दसुकथं व भीगु ध्वी धस्वाना च्वन । थुपिं व्यक्तित्वपिसं थःम्ह यानागु भिंगु ज्याया फल थुगु हे जन्मय लाना कायफत । अथे धका इमिसं थुगु फल लानाकायगु आशा हे व मानवीय ज्या याःगु मखु । उकिं भीसं थुइके माःगु छगू मू खं थ्व खः कि सीधुका दइगु

स्वर्गया आशय जक भ्मी च्वना च्वने मज्जु । थुगु हे जन्मय थुगु हे लोकय
 स्वर्ग दयकेग बिचाः याय फयके मा । थकथ ज्या न याय फयकेमा ।
 स्वर्ग धैगु सन्तोष व शान्तिया छगू दमु न खः गुगु थ्व लोकय दयके
 फुसा परलोकय न स्वतः दइ ।

बुद्ध न थःगु दर्शनयात पारदर्शी याना बिज्याःगु दु । थुकिया दमु
 खः - वसपोलया धर्मया खगू गुणत । थ्व गुणत थइवं वसपोलया धर्म न
 पारदर्शी खः धका थुइ । थ्व गुणत खः - १) वसपोलया धर्म सदां
 कल्याणकारी जू २) वसपोलया धर्म प्रत्यक्ष थःम्हं हे थ्वीके फू ३)
 वसपोलया धर्मय लय् वनेवले उकिया फल थुगु हे जन्मय दइ ४)
 वसपोलया धर्मया फल लायत यक्को इ पीम्वाः परलोकया आशा
 यानाच्वने म्वाः ५) सकसितं वया स्वयंन आक्यान याय लोःगु धम
 गोप्य याना मतःगु धम अले ६) वसपोलया धर्म विद्वानपिस थःम्हं हे
 थ्वीका अनुभव याना निर्वाण मार्गय बने फुगु धर्म खः ।

गुगु न धर्मय च्वे च्वया कथया गुणत यदि दत धाःसा व धर्म
 नालाकाय वहः जुइ । थुगु लोकय बांमलाःगु ज्या याना उकियात
 च्वसाकथया जकया धर्मकर्मया ज्यां ह्यां जक परलोकय सुख शान्त
 दैमखु । थःम्हं यानागु ज्याया लिच्चः फयत परलोक थक पीम्वाः ।
 वांलागु ज्याया लिच्चः वांलाइ । व थें बांमलागु ज्याया लिच्चः नं
 वांलाइमखु । अथे बांमलागु ज्या याःपिन्त उकिया बांमलागु लिच्चल
 लित्तुलिना च्वगु भ्मीसं थःगु हे मिखां स्वय दै तिनि । इ मदुपिन्त दुःख
 वीगु, इ मदुपिनिगु हत्या यायगु धैगु बांमलाःगु ज्या खः । बुद्ध वूगु थाय
 लुम्बिनी वसपोलया हे लय बिज्याना च्वम्हं छम्हं भिक्षुयात अत्तिकं
 ग्यानापुक्क हत्या याःगु थुकिया दसू खः । थुकिया लिच्चःलं व घच्चायपुगु
 ज्या याःपिन्तं व याकूपिन्तं न लित्तु लिना दुःख व्यूगु नं भ्मीसं स्वयदै
 तिनि । लुम्बिनी विश्वया हे दक्खिसिबें तःगोगु स्तूप दयका च्वम्हं उम्हं
 जापानी भिक्षु यताका नावतामेयात स्याःगुलिं सकल बौद्धतय नुगलय
 तःधंगु घाः लागु दु । उलि जक मखु थ्व बांमलागु घटनां याना मानवीय

भावनाय हे छगू हाकुगु छाःप लाःगु दु । भीगु राष्ट्रिय भावनाय नं हाकुगु छाःप लाःगु दु । छम्ह भिक्षुयात स्याना सकल बौद्धतयत ख्याय फैमखु । छम्ह भिक्षुया सत्ता मेपिं सलंसः भिक्षुपिं पिहां वया व स्तूप दयकेगु ज्या पूर्वगु भीसं स्वयं दै तिनी । नापनापं व बांमलागु ज्या याःपिं जक मखु याकूपिं नं भीगु न्त्योने जनता थने हइ तिनी । इमिसं म्वाः म्वाकं नरक भोग यायमाःगु भीसं खनितिनी । धार्मिक पारदर्शिता मदुपिं मनूतयसं ध्व अकुशल कर्म (बांमलागु ज्या) याःगु खः । इमिसं थःत जक खन । थःगु जीवनया जक मू खन । मेपिं मनूतयत इमिसं मखं । मेपिनिगु जीवनया मू यात इमिसं छुं च्यूता मतः ।

बुद्ध धया बिज्याःगु दु - “अकुशल ज्या गुबले हे यायमते । सदां कुशल ज्या जक यायगु या । दुःखं मुक्त ज्वीगु लं थ्वहे खः ।” थःत लिपा पूजा यायगुलि हे जक लिक्नुना मनूतयसं तथागतया सदधर्म मखनि धका थःम्ह उत्तराधिकारी दयकेगु सत्ता वसपोलं थःगु दर्शनयात हे थःम्ह उत्तराधिकारी याना बुद्ध धर्मयात पारदर्शी याना बिज्यात । हानं वसपोलं धया बिज्यागु दु - थःगु भाग्यया दयकूमी थः हे खः । थःम्ह मालिक थः हे ज्वीसयुकि । जि मोक्ष दाता मखु । जि लं न्त्यलुवा जक खः । हाकनं थःगु दर्शनय लिपा (थः मदयेधुंका) कचवं वइबले कचवं जूगु बिषययात थःगु शिक्षा (धर्म) व नियम (विनय) नापं ज्वःलाका (दांजेयाना) जक ग्रहण यायत भिक्षुपिन्त आज्ञा याना बिज्याना थकूगुलिं याना नं बुद्धधर्म आःतकं पारदर्शी ज्याच्वंगु दु । उकि हे बुद्ध दयेका बिज्यागु मू व मान्यतात आःतकं शुद्ध धेरवादया रूपय विश्वय धम्बानाच्वंगु दु । अज्ज गौरवया खं जुयाब्यूगु थ्वहे खः कि वसपोलं दयेका बिज्याःगु न भिक्षु व भिक्षुणीया नियम हिलेमाःगु दु न उपासक उपासिकाया नियमत हे हिलेमाःगु दु ।

थुकथं गुगुं नं धर्म यदि पारदर्शी खः धैगु जूसा उकीया अनुयायीपिं नं पारदर्शी हे ज्वीमाः । गथे धाल अथे हे यायेफयकेमाः । धर्मात्माया खाःपाः लं पुया अधार्मिक ज्याय तिबः बीमज्यू । अमानवता व अन्यायया

बिरुद्धय भाषण याइपिन्सं ज्यां नं याना क्यने फयकंमाः । मखुसा हत्याकाण्ड,
डकैती थें याःगु बांमलागु ज्या तोःपुइत जनताया मिखाय धू छ्वाकेथे
जक जूवनी थ्व बुद्धधर्म कथं मिले मजू । थ्वयात पारदर्शी नं धाय
फैमखु ।

मानव समाजया लं न्ह्यलुवा बुद्ध

मानव समाजया निति बुद्ध छम्ह न्ह्यलुवा कथ धम्बाना विज्याना च्वगु दु । छायथासा वसपोल कना विज्यागु शिक्षा धमया कथ जक महत्त्वपूर्ण मखमं मानव जीवनया निति हे न छगू महत्त्वपूर्ण माग निदेशनया कथ नावाः काय योग्य जू । उकि हे जुइ वसपोल कना विज्यागु शिक्षा विश्वया जन समुदाय दर्थी आतक न थाय थासय ग्यसुग्यक ल्यनाच्वगु दनि । गन म्वायगु कला (Living Style) कथ मा गन दुःख सुखया पासा कथ ।

बुद्ध थगु शिक्षा व सदाचारया उपदेशत अनित्य, दुःख व अनात्मा थंयागु स्वंगु तन्त्रया लिधंसाय न्ह्यब्वया विज्यागु दु । वसपोल फुक्क ससारयात अनित्य थया विज्यागु दु । "अनित्य" थैगु खंग्वः ह्यूपहः परिवर्तनशीलता नाप मिलेज् । ह्यूपहः थैगु "क्षणिकवाद"या नाप ज्वःलाः खंग्वकथ कायफु । उकि वसपोलया दशनयात क्षणिकवादी दशन न थयातःगु दु । वसपोल आत्मायात न अनित्य थका थया विज्यागु दु । उकि वसपोलया दशनय अनात्मवादया खत न वःगु दु । फुक्क ससार परिवर्तनशील जूगुलि थत यःगु छुं न खत थत यःपिं न्ह्याम्ह मन्त परिवर्तन जुजुं न्हना विनाश जुया वनाच्वनी ।

न्हना वनिगु थैगु मदया वनिगु खः । थकथ छुं न खं मदया वनिकि थत यःपिं सु छम्ह मन्त कि बिच्छेद जुइ । बिच्छेद जुलकि दुःख ज्जी गथे कि ला व लुसि वाइवलय दुःख ज्जी । थ्व प्रकृतिया नियम (Natural Law) खः । थ्व हे मन्थ खः । थुकियात म्दान पने फैमखु । उकि भीस थ्व दुःखयात महायाय फयकेमाः । बुद्ध दुःख महायाय फैगु शिक्षात म्यना विज्यागु दु, गगु खत अनित्य, दुःख व अनात्मवादया दशनय वइ ।

फुक्क संसार अनित्य जूगुलिं थन (संसारे) सुं न सदा च्वना च्वन फैमखु । भीगु थ्व शरीरय नं ह्युपाः वया च्वनी । तर थ्व ह्युपाःया दर्थी

ई (Time Gap) थुलि शुक्ष्म कि भीस व खुसी थें वा: वयाच्वंगु ह्युपा:यात भतिचा हे जक नं चायके फैमखु। उकिं मनूतयसं अनित्ययात याकन खके फैमखु। थुकथं भीगु भौतिक शरीरया नापनाप अभौतिक शरीर। मन। नं हिला: हिला: वया चवनी। उकिं मनूत सदां प्रफुल्ल जुयामच्वं। चा हे मचायकं मन भ्यातुस्से चवना वड, मन खिन्न जी। अले गुम्हसिन सुन्दरीयात पासा नाला: काइ, गुम्हसिनं सुरा (अय्ला, चुरोट इत्यादि काययोगु नसालु चीजत) यात थ: पासा भा:पिया व्यवहारय छयली। थथे हे गुम्हसिनं भगवान (थीथी छ:त)या सहारा काइ। तर बुद्ध थुजांगु इलय होश तथा थ:त म्हसीकेमा: अलय थ:त पासा वा सहारा थ: हे जुइ फै धैगु खं स्यना बिज्या:गु दु। वसपोल धया बिज्या:गु दु - "अत्ता हि अत्तनां नाथो" अथवा थ:म्ह मालिक थ: हे ख:।

फुक्क संसार अनित्य जूगुलिं उकिया उत्पत्तिया नापनाप अन्त नं जुया वयां चवनी, तर न्ह्यागु नं उत्पत्ति जुइत थी थी हेतु चूलाना उत्पत्ति जी धका बुद्ध हेतुवादया दर्शनयात न्ह्यब्वया बिज्या:गु दु। वसपोल धया बिज्या:गु दु - "ये धम्मा हेतु पभब्वा" अथवा फुक्कं धमं हेतु (कारण) उत्पन्न जुइ। अथवा थीथी कथया हेतुत मिलय जुया क्रिया ज्या: उत्पन्न जुइ। अलय थीथी वस्तुत दयावड। उकियाना संसार उत्पत्ति जुइ। थुकथं संसार दया वसानिसें हित्तुहिला आपालं आपालं ई लिपा छसिनिसे (क्रमश) फुक्क वस्तुत नास जुइ। उकिं भी नं थीथी हेतुयाना उत्पन्न जुयाचवनी। अथवा जन्म जुयाचवनी। मेगु कथं थथे नं धाय फु - थीथी हेतुत मिलय जुया जन्म जुइगु क्रिया उत्पन्न जुइ। थथे जन्म जुइगु क्रिया नाप नापं थीथी दु:खत नं प्यपुना किच: थें वयाचवनी। छाया:धा:सा फुक्क चीज वस्तु थें भी नं परिवर्तनशील जूगुलिं भी छसिकथं ल्यायम्ह ल्यासे जुइ, बुढा बुढी जुइ, ल्वचं कइ, अले थ:त य:पिं तो:ता, थ:त य:गु चीज वस्तु तोता भीगु शरीर नष्ट जुइ अथवा भी सी।

बुद्धं धुपिं दुःखत उत्पन्न जुडगुया र्थार्था हेतुत क्यना बिज्याःगु
 दु । व थथे खः - लाभ, तृष्णा, द्वेष व मोह । धुपिं हेतुत मिलय जुलकि
 भी जन्म जुड । अथे धका बुद्ध भीत निष्क्रिय, निराश जुया च्वनेगु शिक्षा
 विया बिज्याःगु मखु । वसपोल दुःख मदयका वीफुपिं सु व्यक्तपिं दु धका
 अथवा म् इश्वरपिं दु धका भीत भलसा क्यना बिज्याःगु न मदु । मेमेगु
 अमय न फुक्क अनित्य धका धयातःगु दु तर अनित्यगु ध्व दुःखमय
 ससारं मुक्त जुडत भगवानया वा ईश्वरया शरणय वनेगु उपाय व अमय
 दु । व उपाय कथ भगवानयाके अथवा इश्वरयाके एक चित्त यातकि
 जन्म मुक्त जुड अलय ब्रम्हलोकय उत्पन्न जुड धैगु धारणा दु । तर
 थुजापिं भगवानपिं अथवा इश्वरपिं सुं न मदु गुपिन्त मनय तथा एक
 चित्त यातकि जन्म जुडगु क्रम अन्त जुड अथवा तृष्णां मुक्त जुड । तर
 च्वय धयाथे बुद्ध भीत निराश याना बिज्याःगु खःला मखु । बुद्ध धया
 बिज्याःगु दु - दुःखं मुक्त जुडगु खःसा जित स्वयं मते । जिं सुयात न दुःख
 मुक्त यानार्थी मफुं जि क्यनागु अमयात सां । जि क्यनागु लय थं हे
 वनेमां । जि ला लं न्यलुवा जक खः ।

थुकथ बुद्धं कर्मयात वः विया बिज्याःगु दु । वसपोलं दुःखं मुक्त
 जुडगु र्थी र्थी लंत क्यना बिज्याःगु दु । व खः - आयं अष्टांगिक मागंया
 च्यापु ले । गथे कि - पायंछि कथं विचाः यायगु, पायंछि कथं सकल्प
 यायगु, पायंछि कथं प्रयत्न (उद्योग) यायगु, पायंछि कथं ज्या कर्म
 यायगु, पायंछि कथं भावना यायगु, पायंछि कथं खं ल्हायगु, पायंछि कथं
 जीविका हनेगु व पायंछि कथं होश (स्मृति) तयगु । थुकिया दुने हे शील,
 समाधि व प्रज्ञा दृध्याना च्वगु दु । उकिं बुद्ध निराशावादी मखु ।

वसपोलं भी जन्म जुया च्वनिगु क्रमय आत्मां तिबः विया च्वनी
 साथ वियाच्वनी धैगु खंयात स्वीकार याना बिज्याःगु मदु । वसपोलं ला
 आत्मायात नं अनित्य धया बिज्याःगु दु । बुद्धया कथं आत्मा न विनास
 जुड । उकिं सुं भगवानं नं रक्षा याइमखु धका वसपोलं गुगु धया
 बिज्याःगु खः व नं मिलय ज वः । छायाधाःसा इपिं भगवानपिं न अनित्य

खः । इमिसं भीत मत्त यानाबी धका इमिगु ल्यूल् वनेगु बुद्ध दशन कथं मिलय मजू । तृष्णायात न्हंके धुकूम बुद्धया ल्यूल् वनां हे दुःख मत्त जुइ मखु धैगु खःसा थःगु भक्ति याकेगु इच्छा याइपिं थीथी भगवानपिसं व थीथी घोपिन्यं भीत दुःखं मत्त यानाबी धैगु विश्वास यायगु मिथ्यादृष्टि खः । उकिं बुद्धं कर्म (ज्या) याः, उकिया फल व हे कथं जुइ धका धया बिज्यात । कर्म या उकिया फल भगवानं बी धका धया विमज्या । वसपोलं धया बिज्याःगु दु - “कम्मना वसलो हो ति, कम्मना हो ति ब्राम्हणो” अथवा “कर्म हे चण्डाल जुइ, कर्म हे जुइ ब्राम्हण” ।

थुकथं बुद्धं भीत कर्मवादी जुइगु स्यना बिज्याःगु दु । कर्मय जक विश्वास याना हाकनं समाजयात तिरस्कार नं यायमज्यू । माःकथं फुक्क नापं मिलयजू कथं व्यवहार यायमाः । वसपोलं शील, समाधि व प्रज्ञायां उपदेश जक मखु मानव समाजय म्वायत सुनापं गुजागु व्यवहार यायमाः धैगु नं स्यना बिज्याःगु दु । थ्व सम्बन्धी खंत बुद्ध सिंगाल सुत्रय श्रृंगाल धैम्ह गृहपुत्रयात बिया बिज्याःगु उपदेशय व्वनेफु ।

उकिं बुद्ध लँ न्त्यलुवा खः । वसपोलं गथे याना म्वायगु धैगु भीत स्यना बिज्याना थकूगु दु । वसपोलं क्यना बिज्याःगु लय वने फुसा समाजय भी स्वभिमानी जुया म्वाय फइ । थःगु कर्मय विश्वास याय फुसा भी सुं पाखें नं शोपित जुया म्वाय मालीमखु । सुनानं भीत दमन याय फइमखु । भीसं सुयात नं थःगु स्वभिमान लःल्हाय मालीमखु, सुयात नं चाकडि याय मालीमखु । बुद्धया दशनं नं थ्व हे धयाच्चंगु दु ।

सन्दर्भ सफू :

१) महामानव बुद्ध - ले महापण्डित राहुल सांकृत्यायन

बुद्धया इलय्या मयजुपिनि छगू आदर्श : विशाखा

बुद्धया इलय्या मयजुपिनि दत्थुइ विशाखा छम्ह थौकन्हेया मयजुपिसं नालाकाय बहः कथया चरित्र दुम्ह व्यक्तित्वया रूपय् बौद्ध जगतय् सकस्यां म्हस्युम्ह मयजु खः । विशाखा साकेत नगर कोशल राज्यया छगू मुख्य शहरया धनञ्जय सेठया म्प्याय् खः । व छगू खान्दानी परिवारया म्प्याय् जक मखुसें छम्ह रुप मौन्दर्य जाःम्ह अले तस्सकं गम्भीरगु बिचाः दुम्ह व गम्भीर स्वभावम्ह, सुशीलम्ह म्प्यायमचा नं खः । व मिसा जातिया पीडा व जीवनशैली बालाक्क थुम्ह (स्युम्ह) छम्ह मयजु नं खः । उबलेया मिजं ममाजय् न मिसाजातिया बर्चस्व (स्वाभिमान) ग्यसुग्यंक ब्वय फुम्ह व छम्ह आदर्श व्यक्तित्वया रूपय् नांदम्ह मयजु खः ।

छन्हू श्रावस्ती साकेत न्येखूगु मील अथवा न्हयगु योजन तापाक्क गुगु कोशल राज्यया राजधानी खः)या मृगार सेठया काय पूर्णवर्धन कुमारया निति लोःम्ह कत्या छम्ह स्वयत सेठं दूतपिं थाय् थासय् छवःगु जुयाच्चन । थ्वहे भवलय् दूतपिं श्रावस्तीं निसें साकेत नगरय् थ्यत । उगु दिनय् विशाखा नं थः पासापिं नाप मेला स्वया लिहां वयाच्चंगु जुयाच्चन । उबलय् हे अन तस्सकं वाः वल । वया सकले पासापिं काचाकाचां (हथासं) नगरद्वारया लिक्कसं च्वंगु छें व्वाय् व्वाय् वन । तर विशाखा धाःसा तस्सकं मयमी जुया (होश तयाः) हथाय् मचासं पासापिं च्वनाच्चंगु थासय् थ्यकः वन ।

थ्व दृश्य मृगार सेठया दूतपिसं स्वयाच्चंगु जुयाच्चन । अले इमिसं थथे बुरीम्ह थे छाय् वलुहुं वयाच्चनागु धका विशाखायाकं न्यन । वं थः बुरीम्ह मखुसें हथास वयबलय् चुलुया वा लुफिं हानाः दया अग भंग जुइ धका (स्त्रीत्व पाखें संवेदनशील जुया उकियात वचं याना

नयमाःगु जुयाः थः वलुह वयागु थका इमित लिमः विल्ल । विशाखाया थ विकाः व वैगु व्यक्तित्वपाखं दनपिं तम्मकं प्रभावित जुल । थ हे हनिं वैग इहिपाः सेठया काय पूर्णवधन नापं हे जूगु जल ।

विशाखायात भौमचा कथं छें दुकाय दुगुलिं मगार सेठ व पूर्णवधन जक मखुसें श्रावस्तीवासीपिं सकलें लयताःगु जुयाच्चन । इहिपाःया लमता भव्य हे न्यन्यन्यकं चलय जूगु जुयाच्चन । थ लमता भवजय कोशलया राजा प्रसेनजित हे नं विज्याःगु जुयाच्चन ।

विशाखा मचाबलेनिमं हे बुद्धया उपदेश कथं मम्यक मार्गय वनाच्चंम्ह छम्ह उपासिका नं खः । बुद्ध बुद्धया धम व भिक्षु संघपनि वयाके यक्को श्रद्धा दु । तर वया मिजया छें पतिकूल धामा अवौद्ध जुयाच्चन । इपिं निगन्थ नागा च्वनीपिं पिनिगु जैन धमय श्रद्धा दपि जुयाच्चन । अथे जूसा व थःगु पतिकूलय मिलेज्या च्वनेफुम्ह ज्या च्वगलिं छु हे कचवं मज्जु जुयाच्चन ।

छन्नु मगार सेठ निगन्थ श्रमणपिन्त भोजन प्रदानया नितीं च्वंग जुयाच्चन । उखुन्नु सेठ श्रमणपिनिगु दर्शन याकेत वन्दना याकेत विशाखायात इपिं च्वनाच्चथाय च्वनायंकल । व नं पतिकूलया धर्मयात निरस्कार मयामें श्रमणपिन्त दर्शन यायत वन । यायत ला "अहंतपिं" दर्शन यायत थया वैत च्वनायंकु खः । उकि वं न बुद्ध धर्म कथंया अहंतपिं थका भाःपा च्वंगु खः । उबले निगन्थ श्रमणपिन्म थन "अहंत" थका धाइगु खः । बुद्ध धर्मकथ "अहंत" छैपिं क्लेश मुक्त जुया जन्म जुयाच्चने माःगु हेतुयात न्काः छुवे धुकुपिन्त धाइगु खः । तर वं ला लज्जा भय मदुपिं नागापिं श्रमणपिं च्वनाच्चंगु जक खन । उकिं विशाखा इपिं श्रमणपिंत वन्दना मयामें लिहां बल । छायाधामा व बुद्धया धर्म हनाच्चंम्ह छम्ह उपासिका खः । वयात थुजोगु लज्जा, भय मदूगु पहः तम्मकं मयः । थ खं श्रमणपिंत वन्दना मयागु इमित श्रमणपिंत मयःगु जुयाच्चन । उकिं इपिं तम्बल । मगार सेठ इमित हेयकाः थ्वीका दानप्रदानया ज्या क्वचायके धुनेवं इपिं लिहां वन । तर थः श्रमणपिंत

याःगु अपमानं याना थःत हे नं अपमान जूगु तायका सेठ विशाखा नापं तंम्बयाच्चंगु जुयाच्चन ।

बिशाखा अथे जूसां थःत थःम्हं प्वःचिना अबौद्ध कूलय् जूसां सकल नापं मिलय् चलय् जुया च्वनाच्चंगु जुल । इहिपाःया इले थः बौनं स्यनाहःगु भीगु उपदेश कथं आचरण याना छँया जःपिनि व सकसिबें सकस्यां थःम्ह जुया च्वनाच्चंगु जुल । अले पाय्छिगु ई वलकिं थः मिजया छँ जःपित नं तथागत बुद्धं क्यना बिज्यागु लँय् ब्वनायंकेत वं तातुता च्वंगु नं जुयाच्चन ।

छन्हु मृगार सेठं भोजन यानाच्चंगु इलय् भिक्षु छम्ह भिक्षाया नितिं चाह्यूह्युं सेठया महले थ्यंक बिज्यात । व सेठ धाःसा बुद्धप्रति श्रद्धा मदुम्ह जुया भिक्षुयात खंसां मखं पहः याना भोजन याना च्वन । वयागु थ्व पहः खना बिशाखायात तस्मकं मछिना च्वंगु जुयाच्चन । उकिं भिक्षुयात “भन्ते, जिमि ससःबौ नं बासिगु भोजन भपाः बिज्याना च्वन । उकिं छलपोल भिक्षाया नितिं मेथाय् छे बिज्याहुं” धका धाल । छाय्धाःसा व सेठं थुगु जन्मय् छु हे पुण्यया ज्या मयाःनिगु खः । न्हापा न्हापाया जन्मया पुण्यं दूगुलिं जक सुखं जीवन हनाच्चंगु खः । वहे हुनिं बासिगु जा नयाच्चंगु खयात ध्याच् कथं विशाखां पाय्छि ज्वीक न्यंकूगु जुयाच्चन ।

खः नं खः, भीसं छु पित वहे वुया वडगु ला खः नि । छवमां पिना वा गुबलें नं सइमखु । उकिं भीगु जीवने गुगु नं घटना जुयाच्चनी उकि भीसं यानागु कर्मया लिच्च (कर्मफलः) हे हेतु जुया ल्यू ल्यू वयाच्चनी । कर्मया फल धैगु थत्थें (यक्को ई पीम्वायकं) अथवा ताःई लिपा, छन्हु ला अवश्य नं वडगु निस्सदेह खः ।

बिशाखा भौमचा कथं यायमाःगु कर्तव्य (कर्म) फुक्कं पूवका च्वम्ह छम्ह मयजु खः । तर थःत मछिगु ई वडबलय् वं सुम्क मच्चनिम्ह नं जुयाच्चन । गथे कि मृगार सेठया उजंयात च्यूताःमयासें नांगापिं श्रमणपिन्त वन्दना मयासें लिहाँ वल, हानं बासिगु भोजन यानाच्चन धैगु

ध्याचू न्यंकल । उकिं परिवारय् सकस्या यःसां तबिं नं मृगार सेठयात व
 भौमचा (बिशाखा) तस्सकं मयया च्वंगु जुल । तर मेपिनि सकस्यां
 यःगुलिं वयात छे नं पित्यने मफुगु नं जुयाच्चन । हानं थःगु दोष
 प्रमाणित मयायकं सेठं पित्यनेवं हे सुम्क पिर्हां मवनीम्ह नं लानाच्चन ।

आखिरय् मयक मयक नं व बांमलाःगु न्हिं व हे वल । बिशाखायात
 पार हे बीगु बिचाः याना वयात विदा वियाहःगु इलय् साक्षी च्वपिं
 च्याम्ह विद्वानपिं (गुपिन्त बिशाखाया दं विद्वं म्हसीका वयात न्वायगु
 जिम्मा बियातःगु खः) सःतके व्छत । सेठं विशाखाया खं फुक्क व
 साक्षीपिनि न्ह्यःनय् प्वंकल । तर छुकिसनं बिशाखाया दं मदु धैगु व
 साक्षीपिसं व्छित । थुकिं लिपा सेठया मिखा चाल । नांगापिं श्रमणपितं
 छाय् वन्दना मयाःगु धैगु खं सेठं थुल । बासिगु जा नयाःच्वंगु धका छाय्
 धाःगु धैगु खं नं थुल । हाकनं धनञ्जय सेठं बियाहःगु भिगू उपदेश (गुगु
 उपदेशया महत्व मथूगुलिं सेठं मिलय मजूगु उगु उपदेशं याना बिशाखां
 थःत तेरे मयाःगु धैगु द्वपं बियातःगु खः)या महत्व नं थुल गुगु उपदेश
 गृहस्थी जीवनया नितिं तस्सकं मदयकं मगाःगु खः ।

व भिगु उपदेश थुकथं खः -

- १) दुनेया मि पिने यंके मज्यू अथवा माजु, बाजु, ताःभवत, केहेंभवत,
 किजाभवत इत्यादि छेंया जः पिनि खं पिनय् सुयांत कने मज्यू ।
- २) पिनेया मिं दुनय् हय् मज्यू अथवा छेंजया न्ह्याम्हेसितं न यदि पिनय्
 निन्दा याना खं ल्हातधाःसा व खं छें कनेमज्यू ।
- ३) बीपिन्त बी माः अथवा छुं सामान यंकाः गुम्हसिनं पाय्छि इलय् लित
 बी है वयात जक बीमा ।
- ४) मबीपिन्त बी मज्यू अथवा छुं सामान यका गुम्हसिनं लित है मखु
 वयात बी मज्यू ।
- ५) ब्यूसां मब्यूसां बीमाः अथवा दुःखीपिन्त व प्रियजनपिन्त दुःख परय्
 जीगु इलय् यंकूगु सामान लित हःसां महःसां बीमाः ।
- ६) सुखं च्वनेमा अथवा हने बहःपिनि न्ह्योने च्वनेबले वाथा इथि दने

म्वायक शान्तपूर्वक च्वनेमाः ।

७ सुखं नयमाः अथवा माजु, वाजु व थर्कार्त्तापिन्त नके थुका जक नयमाः ।

८ सुखं दानयमाः अथवा माजु, वाजु अलय थर् मिज दानय थुका जक थर् दानेमाः ।

माजु, वाजु, व थर् मिजयान् अग्निदेवता न्यायाः इनेमाः ।

१० भिक्षु श्रमण, ब्राम्हर्णापिन्त कूलदेवता कथं पूजा यायमा अथवा इनेमाः ।

थर्प उपदेशान् विशाखा छम्हासिया निन्ति जक मखु सकल भिसा, मिज, ल्यायम्ह, ल्यासं, बुढा, बुढी, जुजु, जनता इत्यादि। मन् मात्रया निन्ति मदयक मगाःगु, शिक्षा जुयाच्चवगु खयानं मगार सेठु मथुगु जुयाच्चन । च्याम्ह साक्षीर्पानि न्थ्योनय विशाखा फुक्क वणन यायव सेठु थुगु, जुल । थुकिंयाना वया त क्वलाना वन ।

छम्ह सेठयाके आज्ञा कया विशाखा भाजनया निन्ति च्वना वद्वनाथ भिक्षु मधापित छे विज्याकल । उवलय हे सेठु वद्वया उपदेश न्यने खग जुल वसपोलयो उपदेश न्यना सेठु मन्थ अम थैगु तथागत ज्यनाः विज्यागु मन्थक लपु मध्यम मागया च्यापु ल खः थैगु थुल । उवलयानिसे विशाखायान् सेठु "अमया मा"या थासय तथा इनेगु यान् । उक्क थैगु माहित्यय विशाखायान् "मगार माता"या रूपय न उल्लख यानान् न लमकेवहःजु ।

सन्दर्भ सफुत :

- १ बुद्ध दर्शन - ले महापण्डित राहुल साकृत्यायन
- २ अदर्शन बुद्ध जन्मलाटि - अनुवाटिक अजाणारेका मधुव

नेपालय् शुद्ध, बुद्धधर्मया पुनर्जागरण ई या सद्या

न्त्यागुं हे बौद्ध ग्रन्थत व्वंसां नेपाः दे शाक्यमुनि गौतम बुद्धनाप जक मखुसं वसपोल स्वयानं न्हापा न्हापायापिं बुद्धपिं नापं नं सम्बन्धित ज् धैगु ख भीसं सीकेफु । गथं स्वयम्भू पुराण कथं नेपाः स्वनिगःलय विपश्ची वुद्ध, शिखी बुद्ध, ऋकुच्छन्द बुद्ध, कनकमुनि बुद्ध व काश्यप बुद्ध शाक्यमुनि गौतम बुद्ध जुइ न्त्यो हे थन बिज्याना धर्मघातु नीस्वना (वीजागोपण) याना बिज्याःगु दु धैगु भीसं न्यना तयागु दु । वथें हे नेपाःया तराई लागाय कपिलवस्तुया उत्खनन्या ज्याभवलय लुयावःगु गाँटहवाया ऋकुच्छन्द बुद्धया स्तुपावशेष (स्तुपया अवशेष) व अशोक स्तम्भ कथं न नेपाः दे न्हापा न्हापाया बुद्धपिं नापं सम्बन्धित जुयाच्चंगु दु धैगु दसि दु । हाकन निर्गलहवाय लुयावःगु अशोक स्तम्भय कनकमुनि बुद्धया स्तुपया बिषयस उल्लेख जुयाच्चंगु कथं न नेपाः दे थीथी बुद्धपि नाप सम्बन्धित जगु खनेदु । अथें हे मूल सर्वास्तिवाद विनयस गौतम बुद्ध दुवलय हे वसपोलया उपस्थापक भिक्षु आनन्द थः शाक्य परिवारपिन्त नाप लायत नेपाल उपत्यकाय बिज्यागु इलय थाय थासय च्वापुइ न्यासि बिज्याय माःगुलिं याना तुती थीथी ल्वय जगु जुयाच्चन उकिं बुद्धं ता ता पाक्क गामाय वनेवलय भिक्षुपिन्त लाकां न्त्यानावनेग अनुमति बिया बिज्यात धैगु खं उल्लेख जुयाच्चंगु दु । थुकिं याना नेपाः व गौतम बुद्धया दत्थुईया स्वापू सत्तिक खनेदया च्वंगु जुल । खयत ला आधुनिक इतिहास व विज्ञानकथं अध्ययन यायत माक्व दसि मदु अथे जूसां वंशावली, स्वयम्भू पुराण व परम्परागत कथं इतिहासय थुकथ चर्चा जुयावयाच्चंगु जुल । थ्व चर्चा कथं नेपाः दे या स्वापू बुद्ध व बुद्ध धर्म नापं जक मखु गौतम बुद्ध सिद्धार्थया रुपय लुम्बिनी बूगु व कपिलवस्तुइ व्वलंगु (तःधि जगु) लिं याना थ्व दे बुद्धभूमि हे जगु जुल । थुकथं नेपाः

बुद्धभूमि जुयानं शुद्धगु बुद्ध धर्म नेपामीपिसं बोध याना काय् मफुनि ।
राजनीतिक व ब्राह्मणवादया सामन्ती पहल याना थथे जुयाच्चंगु खः ।

भारतं बुद्धधर्म पतन जूगु इलय् तक नं नेपालय् थ्व धर्म तिमिला
थें थिनाच्चंगु खः । थुगु इलय् थ्व धर्म सुथा लाकेगु ज्याय् लिच्छवि
जुर्जुपनि तःधगु योगदान दु । लिच्छविपि मूलरूपं बौद्ध हे जूसां इमिस
हिन्दूधर्मय् नं सहिष्णुता तयाच्चंगु जुयाच्चन । अथे नं लिच्छवि शासन
इया अन्तयत्तक शुद्ध बुद्धधर्मया अस्तित्व दुगु जुयाच्चन । उकिं लिपा
मल्ल जुर्जुपनि इलय् ब्राह्मणवाद तच्चयावगु जुल । जयस्थिति मल्लं ला
बुद्धधर्मया शुद्धताय् थीथी नियमत दयका थुकिया मौलिकता हे हुया
छवयगु कृत यात ।

बौद्ध भिक्षुपिन्त करबलं इहिपा याकेबिल । बिहार (बहाः, बर्ही)या
सरक्षण मजुल । भिक्षुपिन्त पाठ पूजाबाहेक लुंज्या, सुज्यादि याना जीवन
हनेगु कर क्यकल । थुजाःगु प्रतिकूल अवस्थाय् न बौद्ध शाक्य, वज्राचाय
पिसं स्थावरवादी शुद्ध बुद्धधर्मया परम्परा भतिचा जूसां ल्यकानःगु जुयाच्चन
। भिक्षु परम्परा ला थुगु इलय् करिब करिब अन्त हे जूगु जुल ।

थुगु इलय् बुद्धधर्मय् हिन्दूधर्मया प्रभाव तस्सकं अप्वया वल ।
अलय् बौद्धपिसं न अनेक पूजा यायगु यानाहल । थुगु हे इलय् मुस्मा
शासन आतकित जुया भारतं नेपालय् बिस्युवःपिं थीथी बौद्ध भिक्षुपिनिगु
थीथी बौद्ध धारणां नं थन थायकाल । थुकियाना शुद्ध बुद्धधर्म मदुसां
वज्रयान व महायान बुद्धधर्म ल्यना हे च्वंगु जुयाच्चन ।

थुकथं सलसः दं तक्क नेपाली जनतां शुद्ध बुद्धधर्म छु खः धैगु हे
मसिल । मल्ल शासनं लिपा नं बुद्धधर्म अनेक पूजा व तन्त्र मन्त्रया रूपय्
छे छे जक सीमित जुयावयाच्चंगु जुल ।

शाह जुर्जुपनि शासन इलय् नं सच्चिद्र व प्यदंतक गणाशासनया
दवदवा अप्वया च्वन । थुगु इलय् ला नेपाःया शासन व्यवस्थाय्
ब्राह्मणवादया यक्को हे प्रभाव लाःगु जुयाच्चन । उकिं बौद्धपिनिप्रति भन
हे बेको मिखां स्वइगु जुयाच्चन ।

युक्तं बुद्धधर्मं भूतं भूतं नृणां वनाच्चंगु जुल । “बुद्ध”या नामयु
 पञ्चबुद्ध (ई.सं. ७०० - २०० या दत्थुई बज्जयानया उद्गम नापनाप
 लोकप्रिय जुयावपिं बुद्धपिं), त्रीभाःलय स्थापना यानातःपिं बुद्धपिं, पञ्चदान,
 खुन्हु व्वइपिं दीपंकर बुद्धपिं व बहाः बहीलय अंग व लुखाय कियातःपिं
 बुद्धपिं जक त्यं दनिगु जुल । बुद्ध धर्मं धालकिं प्रजापारमिता, ललितबिस्तर
 इत्यादि ग्रन्थत पाठ यायगु, याकेगु अले दानधर्मं यायगु धका जक
 ध्वीका च्वंगु जुयाच्चन ।

“बरे छुयेगु” (चुडाकर्म) व मेमेगे पूजाया ज्याभवःलय आर्य सत्य,
 पञ्चशील, अष्टांगिक मार्गं, कुशल कर्म, मङ्गल सूत्र इत्यादि बुद्ध वचन
 पुमवंतलेया चर्चा जूसां पूजाया ज्या पुरोहितपिसं शिष्यपिन्त न्यके कथं
 जक जुइगु जुयावया च्वंगु खः । उकिया महत्त्व सयके सीके व न्यनेकने
 यायगु चलन मदुगु जुयाच्चन ।

युक्तं बौद्ध परम्पराकथं धर्म कर्मया ज्या याना वयाच्चर्वापिं अपोयाना,
 नेवात जुयाच्चन । गथेकि - शाक्य, बज्जाचार्य, तुलाधर, कसाकार, स्थापित,
 ताम्राकार, शिल्पकार, सुवाल, महर्जन, डंगोल, व्यञ्जनकार, मानन्धर,
 तण्डुकार, नापित, चित्रकार, रञ्जितकार, खड्गी इत्यादि । हाकनं गुलिखे
 प्रधानपिसं, श्रेष्ठपिसं सीगु व बुइगुया भवलय जुइगु कर्मकाण्ड बज्जाचार्यपिसं
 याका वयाच्चंगुलिं उपिं नं बौद्ध हे जूगु धाय माल । उकिं अपो धैथें नेवा
 जातयापिं बौद्धधर्मनापं सम्बन्धित जूगु जुयाच्चन । तर गुम्हं गुम्हसिनं
 राणा व मेमेपिं (सत्ताय दुथ्यापिं) मनूतयन खुशीयायत बुद्धधर्मं तोता
 राजोपाध्याय ब्राह्मणपिन्त पुरोहित याना हिन्दूधर्मय दुहां वंगु
 जुयाच्चन । थथे हे गुम्हं गुम्हं जातया ज्यापूपिसं नं ब्राह्मणपिन्त पुरोहित
 नालाः हिन्दू जूवगु नं जुयाच्चन ।

ध्वं छगू दुर्भाग्यया हे खं खः कि हिन्दू धर्मया ब्राह्मणपिसं बौद्ध
 धर्मयात विकास जुइके मव्यू । अथवा बुद्धधर्म विकास जुइगु इमित
 मयोगु जुयाच्चन । छायधाःसा बुद्धधर्मया विकास जुलकिं इमिगु मान
 सत्कार पाः ज्वी (म्हो ज्वी) धैगु ब्राह्मणपिनि मनय ग्याः पह दुगु

जुयाच्चन । उकिसनं राणा परिवारया हुकुमी शासननं थुकियात अज्ज तिबः बियाच्चंगु नं जुल । इमिसं नं हिन्दूधर्मयात हे ग्रहण यानावयाच्चंगु खः । शाक्यपिसं थःगु थर शाक्य, भिक्षु, शाक्यवंश, शाक्य इत्यादि धका च्वयगु यासां सरकारी भ्वंतय इमित बाँडा धका च्वइगु जुयाच्चन । राणा शासनया इलय् नेवातयस बुद्ध धर्म हने दुसां गृहस्थ-धर्म व परम्परागत कथं जक हने दूगु जुयाच्चन ।

उबलय् स्वनिगलय् भिक्षुया नामय् भतिभति लामा भिक्षुपिं जक दूगु जुयाच्चन । बौद्धपिं हिन्दू जुई त्यः तर हिन्दू धर्मावलम्बीपिं बौद्ध जुइ मत्यःगु नियम दयेका तःगु जुयाच्चन । थुजःगु इलय् तिब्वतया “खाम” धैगु थासं प्यदं बिका साष्टाङ्ग दण्डवत यायां थन स्वयम्भुइ थ्यंका बिज्याःम्ह क्यान्छे लामा (लामा भिक्षु)या तस्सकं प्रभावशालीगु धर्म देशना न्यना नानीकाजी श्रेष्ठ (लिपा महाप्रजा), जगतमान वैद्य (लिपा धर्मादित्य धर्माचार्य) पित्त बुद्ध धर्मया मू खँ थ्वीकेगु मौका चूलात । थुकिया हे लिच्च कथं बुद्ध धर्मयात जनताया दत्थुइ प्रचार यायगु तातुना न्याम्ह नेवाःतसें प्रवज्या कया लामा भिक्षु जुल । वसपोलपिं खः - नानीकाजी श्रेष्ठ (महाप्रजा), कान्छ बन्देजू (महाचन्द्र), दालचिनी साहू (महाज्ञान), बेखाराज (महावीर्य) व ज्ञानरत्न (महाक्षान्ती) । तर राणा सरकारयात थ्व सट्टय मजुल । उकिं वसपोलपिं न्याम्ह लामा भिक्षुपिं नाप नापं गुरु छिरिङ्ग नोर्बु (न्याम्हसित प्रबज्या बिया लामा भिक्षु याना बिज्याःम्ह) यात नं १९८२ सालय् देशं पित्यन । राणा सरकारं वसपोलपिं मध्ये नानीकाजी श्रेष्ठ (महाप्रजमा)यात छम्ह श्रेष्ठ जातया हिन्दू गृहस्थ जुया नं बुद्धधर्म ग्रहण याःगु (धर्म परिवर्तन याःगु) व नेपाल लागाय् प्रबज्या काःगु समेत याना निगु द्वपं बियातःगु खः । मेपिं प्यम्हसितः बौद्ध गृहस्थ जुया नं नेपाल लागाय् प्रबज्या कया अपराधयागु द्वपं बियातःगु जुयाच्चन । अथे हे गुरु छिरिङ्ग नोर्बुयात नेवाः गृहस्थीपित्त प्रबज्या बिया अपराधयागु द्वपं बियातःगु खः ।

थुकथं देशं पित्युसां वसपोलपिके धर्मया अध्ययन यायगु अले

अथवा च्वना मिखा दया न मग्धिपिं नेपा:मिपिन्त मद्मंगा नं अग्नेग् अद्वा
 स्यना मवंगु जुयाच्चन । गणा सरकारं व्यूग् मजायं कथं वसपोलपिं नेपा:
 च्वाता बुद्धगया थ्यंक विज्यात । अन "ऊ कोशाला" छैम्ह स्थविरवादी
 भिक्षुया प्रेरणां वसपोलपिं न्याम्हं श्रामणेर थंरवाद कथं जुया
 विज्यात । लिपा वसपोलपिं गुरु जुया विज्याक:म्ह लामा भिक्षु छिरिइ
 नाबुं स्थविरवादी भिक्षु जुया विज्याग् जुल । वसपोलपिं खुम्हं भिन्त्याहति
 लिपा कलकत्ताय विज्यात । अन वसपोलपिसं च्वनेज्याय कलकत्ताय
 च्वनाच्चंम्ह जगतमान वैद्य धर्मादित्य धर्माचार्य नाप लात । उबले
 वसपोल महाबोधि सोमाईटीया छम्ह प्रतिस्थित व्यक्ति जुइधुकुगुलिं
 वसपोलया हे पाखें नेपाल भिक्षुपिन्त पतिना गणातयसं अन्या: यानाच्चंगु
 खं प्रचार जूग् जुयाच्चन ।

कलकत्ताय छुं निह च्वना वसपोलपिं कालिम्पोइ विज्यात । नेपालय
 उग् इलय बुद्धधर्म विकृत जुजु वनाच्चंगु खः । उकियात पनेत छम्ह
 विद्वानम्ह धर्म प्रचारक मदयेक मगा:गुलिं गुरु छिरिइ नाबुं भिक्षु
 महाप्रजायात विशेष कथ बुद्धधर्म अध्ययन याकेन ल्हासा व्छया
 विज्यात । अन बुद्धधर्म अध्ययन व अभ्यासया भवलय वसपोल बात
 ल्वच कया तस्मकं म्हं मफुत । थ्वहे ल्वय उपचारया भवलय बात ल्वय
 जुया कुलमानसिं बैद्य (लिपा भिक्षु प्रजानन्द) गुम्ह न्हयदं च्यादं न्हयव:निसें
 अन च्वनाच्चंम्ह खः, नापलात । कुलमानसिंह वैद्ययात वसपोल पाखें हे
 बुद्धधर्मया बिषय सयकेग् सीकेग् मौका व:ग् जुयाच्चन । वसपोल महाप्रजाया
 जानया हे प्रभावं कुलमानसिं वैद्ययाके नं वैरागया भावना ब्वलन । छुं निह
 लिपा वसपोल कुलमानसिं वैद्ययात अनया अवतारी लामा "फोरखा
 रिम्पोछे" पाखें "थिले छुत्थिम" (कर्मशील) नां तया घ्येलुं याना:
 विज्यात ।

उबलय भिक्षु महावीर्यं न ल्हासाय हे दुग् खः । छुं निह लिपा
 नेपालय बुद्धधर्म प्रचार यायग् तातुना वसपोलपिं स्वम्हं (महाप्रजा, महावीर्य
 व कर्मशील) ल्हासा तोता भिन्हयन्हु बिका: "भिखाछ्ये" थैथाय थ्यंका:

अनं नं भतिचा तापाक्क “कापक्या” धैगु एकान्त थासय् च्वना ध्याना भावनाया अभ्यास याना बिज्यात । प्यला न्याला लिपा महाप्रज्ञा व महावीर्य कालिम्पोङ्ग बिज्यात । कर्मशील जक छुं न्हिया नितिं अनं च्वना बिज्यागु जुल । अनं लिपा “आर्य अष्टांगिक मार्ग”या बिषय धम्मं मथूगु न्यनेत भिक्षु महाप्रज्ञा कालिम्पोङ्ग कुशीनगरे चन्द्रमणि महास्थविरया थासय् बिज्यात । अननं वसपोल सारनाथ दछि च्वना कुशीनगर बिज्याना हाकनं कालिम्पोङ्गय् बिज्यात । थुबले हे कापक्या तोःता कर्मशील घ्येलुं नं धन बिज्यानाच्चंगु खः । अलय् छुं न्हि लिपा महाप्रज्ञा नापं कर्मशील घ्येलुं बौद्ध तीर्थयात्राय बिज्यात । थुकिया भवलय् कुशीनगरे च्वना बिज्याना च्वंम्ह चन्द्रमणि महास्थविरया उपदेशं प्रभावित जुया कर्मशील घ्येलुं नं “श्रामणेर कर्मशील” (बि.सं. १९८७) जुया बिज्यागु जुल । थुकथं नेपालय् शुद्ध बुद्धधर्म प्रचार यायगु पृष्ठभूमि तयार जूगु जुल ।

श्रामणेर कर्मशील चन्द्रमणि महास्थविर नापं बुद्ध धर्मया शील, आचरण व परित्राण सम्बन्धि माःगु खँ सयके सीके याना छुं महिना लिपा नेपाः लिहाँ बिज्यात । थःगु दे नेपाः वयगुलिं प्रतिबन्ध तयातःगु जूगुलिं भिक्षु महाप्रज्ञा रक्सौलय् तक श्रामणेर कर्मशीलयात तोःता वसपोल कुशीनगरय् तुं लिहाँ बिज्यागु जुल ।

थुकथं श्रामणेर कर्मशील नेपा प्रवेश (बि.सं. १९८७) यानालिं नेपालय् शुद्ध बुद्धधर्मया पुनर्जागरणया शुरु जूगु जुल । तर थुगु इलय् नेपालय् राणा सरकारपाखें संरक्षण कायत सफल जूपिं ब्राम्हण पुरोहित पिनिगु जगजगी जुयाच्चंगु जूगुलिं वसपोलया नेपाः प्रवेश इमित सध्य मजुल । हाकनं बज्रयान व महायान बुद्ध धर्म जक थूपिं बौद्धपिन्सं नं तस्सकं न्हूगु धर्म थें हे तायका च्वंगुलिं थ्व शुद्धगु बुद्धधर्म (थेरवाद) इमिसं नालाकायगु धैगु असंभवगु हे खँ थें जुयाच्चंगु जुल । थ्व असंभव खँ श्रामणेर भिक्षु कर्मशीलया योग्यता व क्षमतां याना संभव जुल ।

नेपाः बिज्यानालिं भिक्षु कर्मशीलं तस्सकं दुःख, कष्ट फया अन्तय दशरत्न साहू (लिपा धम्मालोक) व लोकरत्न तुलाधरया गुहालिं किण्डोल

बिहारय च्वना शुद्ध बुद्धधर्म प्रचार याना बिज्यागु जुल । न्यादं न्ह्यो तिति श्री ३ चन्द्र शम्सेरं महाप्रज्ञा सहित न्याम्ह भिक्षुपिन्त धर्म परिवर्तन (हिन्दू धर्मयापिं बौद्ध जूगु) याःगु व नेपालय प्रवज्या काःगु द्वपं बियाः देश पितिना व्द्वगु घट्ना उत्तिक हे न्हूथे च्वनि । थुजाःगु इलय नं वसपोलं भतिचा हे मर्यासे ख्यूंथाय च्वनाच्चपिं नेपामिपिन्त शुद्धगु बुद्धधर्म ध्वीकाः कना बिज्यानाच्चंगु जुयाच्चन । वसपोलया हे उपदेशं प्रभावित जुया किण्डोल बिहारय उपदेश न्यं वइपिं श्रद्धालुपिं अप्वया बल । थुकथं बिहारय मनूत दुहाँ पिहाँ जुइगु अप्वया वसेलिं राणा सरकारया गुप्तचरपिं नं अन थ्यन । इमिसं सरकारयात बिहारय मनूत मुंका जनतायात भड्केयात धैगु मखुगु खँ रिपोर्ट ब्यूगु जुयाच्चन ।

गुप्तचरतयसं भिक्षु कर्मशील व उपासक उपासिकापिन्त धीधी कथंया ख्याच्चः बिया धर्मोपदेशया ज्याभवःयात पनेगु कुतः यात । तर धर्मोपदेश न्यंवइपिं श्रद्धालुपिं न्हियान्हिथं अप्वया बल । वसपोलया उपदेश प्रभावित जुया प्रवजित जुइगु अठोट याइपिं न यक्को दयावल ।

थुगु हे इलय महाशिवरात्रीया मौकाय लाका हिन्दू सन्यासीपिं नापं भिक्षु महाप्रज्ञा गुप्तरूप नेपालय (यै) बिज्यात भिक्षु कर्मशीलया स्वभाव प्रभावित जूपिं श्रद्धालुपिं भिक्षु महाप्रज्ञाया प्रतिभा खना अज्ज प्रभावित जुल । उपिंमध्ये माहिला उपासक, पूण्यतारा, चन्द्रिमी व संघतारा नांयापिं उपासिकापिन्सं वसपोलयाके प्रवज्याया नितिं प्रार्थना याःगु जुयाच्चन । उकिं नेपाः तोता बिज्याय न्ह्यो वसपोलं भिक्षु कर्मशीलयात प्रवजित जुइ न्ह्यापिं उपासक उपासिकापिं व्वना कुशीनगरय बिज्यायत निर्देशन बिया बिज्याःगु जुयाच्चन । छुं न्हि लिपा वसपोल रक्सौलपाखें बिज्यात । थुकथं छन्हू भिक्षु कर्मशील प्रवजित जुइ न्ह्यापिं उपासकउपासिकापिं व्वना कुशीनगरय बिज्यात । अन गुरु चन्द्रमणि महास्थविरपाखें इमित प्रवजित याना बिल । प्रवज्या बिइ धुंका वसपोलपिंनि नां थुकथं जुल -

१) माहिला उपासक

- आमणेर शासन ज्योति

- २) पुण्यनगर उपासिका - अनागारिका रत्नपाली
 ३) चर्चिद्धमी उपासिका - अनागारिका धर्मपाली
 ४) सघनगर उपासिका - अनागारिका सघनपाली

वसपोलपि मध्ये स्वम्ह अनागारिकापि नेपाया दक्कामिवे न्हापायापि अनागारिकापि जुल उकि लिपा श्रामणेर शासन ज्याति छम्हसित गुरुया थामय तु तोता अनागारिका रत्नपाली नेपालय विज्यात । धर्मपाली व संघपाली व्वना भिक्षु कर्मशील कालिम्पोङ्ग बिज्याना छु न्दि लिपा हाकन किण्डोल बिहारय विज्यात । थुकथ किण्डोल बिहारय च्वना भिक्षु कर्मशील हाकन बौद्धतयत जागृत यायग् अभियाना न्ह्याका विज्याग् जुल ।

छन्हु भिक्षु कर्मशील बज्जयोगिनीया एकान्तग् थामय ध्यान भावना यानाच्चग् मौका लाका उवलयाया प्रधानमन्त्री श्री ३ भाम शम्भेरयान च्कली याना किण्डोल बिहार बिरुद्ध उजरी विया तग् कथ किण्डोल बिहारय वना "आडम्बर मत" प्रचार यान भेग् द्रुप विया मानदाम व सिद्धिरत्न नायापि श्रद्धालुपिन्त देश पिनिता छ्छत् गम्ह श्रद्धालुपि सुलाच्चन । गुम्हासित ज्वना यकल । थुकियाना किण्डोल बिहार शून्य जुल । उपासक उपासिकापि बिहारय वन ग्यात । अथे ज्मा भिक्षु कर्मशील धर्मप्रचारया ज्या न्ह्याका च्वना विज्याना च्वग् जुयाच्चन ।

छन्हु चीफ साहेव सःतूग् दु धका पत्र ज्वना आठ पहारयान वसपोलया थामय विज्यात । तर धौ निघौ तक कच कच यानान वसपोलयात व्वनायकं मफुत । इपि खालि ल्हात लिहा वन । थुकथ थी थी कथ उबलय भन्तेपिन्त, उपासक, उपासिकापिन्त राणा सरकार दुःख विडग् यानाच्चग् जुयाच्चन । उकि थुकिया सामना यायत वसपोल नेपालय भिक्षुपिनि संख्या अप्पो याना यंकेग् प्रतिज्ञा याना बिज्याग् जुल ।

थ्व हे भवलय भिक्षु कर्मशील गुरु चन्द्रमणि महास्थविरया गुहालि कुशीनगर अरकन बिज्याना बर्मा थ्यंका बिज्यात । अन वसपोल भिक्षु महाप्रज्ञाया गुहालि उपसम्पदा कया भिक्षु प्रज्ञानन्द ज्या बिज्यात । अने

नेपालय् बुद्धधर्म म्वाकातयत् भिक्षु शाक्यानन्द व भिक्षु अनिरुद्धया आग्रह कथं वसपोल हाकनं नेपालय् लिहाँ बिज्यात ।

भिक्षु प्रज्ञानन्दया धर्मोपदेशं प्रभावित जुया यन्को उपासक उपासिकापिं भिक्षु तथा अनागारिका जुल । वसपोलं कथहं संगठित रूपं थःगु अभियान न्त्याकाः बिज्यात । थ्व हे भवल्य् भिक्षु महाप्रज्ञा थीथी इलय् थीथी उपाय याना नेपालय् बिज्याना वसपोलया अभियानयात तिबः बिङ्गु ज्या नं जुयाच्चंगु जुल । भोजपुरय् ला वसपोलं शुद्ध बुद्धधर्म छु खः धयागु बिषय प्रकाश याना अन धार्मिक जागरण हय्गु ज्या हे न्त्याकाः बिज्यात । थ्व ज्याय् वसपोलया शिष्य भिक्षु अमृतानन्दं वसपोलयात गुहालि बिया बिज्यागु जुयाच्चन ।

थुकथं नं भिक्षु व अनागारिकापिं न्हियान्हियं अप्ठःया वयाच्चंगु खः । तर राणाकालीन पुरोहितवादी ब्राह्मणपिन्त थ्व सत्य मजुल । इमिसं थीथी कथं चुकली याना भिक्षु व अनागारिकापिनिगु बिरुद्धय् राणा सरकारयात हाकनं उकसे यात । थुकिया लिच्चः कथं उबलयया सरकारी कर्मचारीतय्सं स्वंगू न्त्यसःपौ दय्का सकलें भिक्षु व अनागारिकापिन्त सही याकेत छवया हल । व थथे खः - १) बिहारय् पूजा याय् मद्दु, २) गृहस्थीपिन्त प्रवजित याय् मद्दु । अलय् ३) धर्म देशना याय् मद्दु । यदि थ्व स्वंगू न्त्यसः कबुलयात धाःसा देशय् (नेपालय्) च्वने दइ, मखुसा (कबुल मयात धाःसा) नेपालय् च्वने मदइगु जुल । तर सकल भिक्षु व अनागारिकापिसं कबुल याय्मखु धका लिसः बियाछ्वःगु जुया च्वन । थ्वहे हुनिं बि.सं. २००१ सालय् नेपालं निकोगु खुसि भिक्षुपिन्त देशं पितिना छ्वःगु जुयाच्चन ।

थुकथं चिसापानी गढीतक्क छम्ह भिक्षुयात निम्ह सिपाहीत पाःतया वसपोलपिन्त हाकनं छकः देशं पित्यन गुगु राणाशासनया नितिं तस्सकं दुभाग्यपूर्णं जुलसा नेपाः देया नितिं छगू कलंकित घटना साबित जुल । थुबले देशं पित्यूपिं भिक्षुपिं खः - १) प्रज्ञानन्द, २) धर्माशोक, ३) सुवांधानन्द, ४) प्रज्ञाश्री ! अले श्रामणेरपिं खः - १) प्रज्ञारस, २)

रत्नज्योति, ३) अगगघम्म ४) कुमार (भिन्यादं) ।

थुकथं भिक्षुपिं देश त्वःता बिज्याःगु स्वदं दयालिं भिक्षु अमृतानन्दया कुतलं श्रीलंकांसिं नारद महास्थविरया नेतृत्वयु न्याम्हसिया शिष्टमण्डल बि.सं. २००३ सालयु श्री ३ पद्य शम्सेरनापं वार्ता याःवल । वार्ता सफल जुल । थुकिं लिपा भिक्षुपिसं नेपाः बिज्याना बुद्धधर्म प्रचार प्रसार यायुगु मौका हाकनं प्राप्त याना बिज्यात । थुकथं तस्सकं दुःख कष्ट फया भी हनेबहःपिं भन्तेपिन्सं बुद्धया जन्मभूमि नेपालयु शुद्धगु बुद्धधर्मया पुनजार्गरण हया बिज्यात । थुगु ज्याय बज्जयान, महायान व धेरवादया सकल श्रद्धालु गृहस्थी (उपासक व उपासिका) पिनिगु नं अमृत्य योगदान अथवा तिबः दूगु जुयाच्चन । थुकियात भीसं निरन्तरता बिया च्चनेमाः । थ्व कर्तव्य बौद्धतयुगु जक मखु बुद्ध जन्मभूमिया जनताया नातां सकल नेपाःमिपिनिगु हे नं कर्तव्य छत ।

सन्दर्भ सफुत :

- १) नेपालयु बुद्ध धर्म (भाग १) - ले. भिक्षु सुदर्शन महास्थविर
- २) प्रज्ञानन्द स्मृति ग्रन्थ - प्रकाशक प्रज्ञानन्द स्मृति ग्रन्थ प्रकाशन समिति, शाक्यसिंह विहार, धेना, यल
- ३) नेपालको इतिहासमा कलंकित घटनाहरु - ले. रत्नसुन्दर शाक्य
- ४) बुद्ध र बुद्धपछि - ले. प्रकाश बज्राचार्य

त्वमिं ढहसीका

नां : लक्ष्मीचन्द्र बज्जाचार्य

बुन्हि : २०१७ साल कार्तिक ३ गते

याय् बाय् : इताछँ त्वाः, छवप - १७
(मिनिबस पार्क)

बिहार : बौद्ध समकृत बिहार

शिक्षा : १) परिमति प्रवेश न्हापांगु दँ
२) एम. ए. (इतिहास)

लजगा : निगम सेवा

रुचि : बुद्धधर्म सम्बन्धी च्वसु, चिनाखँ ब्वनेगु, च्वयेगु ।

मू आज्जु : बुद्धं क्यना बिज्याःगु मार्गय् वना दुःखं मुक्त जुइगु ।

प्रभाव : स्व. भिक्षु विवेकानन्द महास्थविर पाखँ प्रभावित ।

दकसिबें यःगु : मंगल सूत्र (स्वीच्यागू मंगल)

दकसिबें मयःगु : म्वाः मदूगु निन्दा चर्चा याना खँ ल्हाय्गु व न्यनेगु ।

न्हापांगु कृति : “श्रद्धाया भिफ्त्व स्वाँ” (छिगु ल्हाःतिइ)